

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Keminmaan nuorisokotiin vuonna 2005 sijoitettujen nuorten avo- huollon tukitoimien taustaselvitys

Päivi Leinonen & Noora Mikkonen

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi(AMK)

KEMI 2008

Tekijät: Päivi Leinonen ja Noora Mikkonen

Työn nimi: Keminmaan nuorisokotiin vuonna 2005 sijoitettujen nuorten avohuollon tukitoimien taustaselvitys

Sivuja: 41 sivua

Opinnäytetyön kuvaus:

Opinnäytetyössämme selvitämme Keminmaan nuorisokotiin vuonna 2005 sijoitettujen nuorten avohuollon tukitoimien taustaa. Työssä kartoitamme millaisia avohuollon tukitoimia nuorille on tarjottu ja kuinka pitkään niitä on toteutettu.

Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:

Teoriaosuudessa käsittelemme lastensuojelua yleisesti ja sen kehitystä vuosisatojen kuluessa. Keskitymme tarkastelemaan avohuollon osuutta lastensuojelussa, lastensuojeluprosessia sekä esittelemme erilaisia avohuollon tukitoimenpiteiden muotoja. Lisäksi tuomme esiin uuden lastensuojelulain mukanaan tuomia muutoksia.

Metodologinen esittely:

Selvityksessä käytämme kvalitatiivista, eli laadullista, tutkimusmenetelmää. Aineiston keräämme haastattelemalla sijoittajakuntien sosiaalityöntekijöitä. Haastattelut on suoritettu käyttämällä teemahaastattelun mallia.

Keskeiset tutkimustulokset:

Haastattelujen tuloksista käy ilmi, että avohuollon tukitoimenpiteiden käyttämisessä on selviä kuntakohtaisia eroja. Olennaisesti avohuollon tukitoimenpiteiden käyttöön vaikuttaa myös lastensuojeluasiakkuuden kesto. Pitempään asiakassuhteessa olleille nuorille on tarjottu avohuollon tukitoimenpiteitä eniten.

Johtopäätökset:

Avohuollon tukitoimenpiteiden monipuolisessa käyttämisessä on vielä runsaasti kehitettävää. Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön käytöllä ja varhaisen puuttumisen tehostamisella voidaan ongelmiin puuttua varhaisemmassa vaiheessa, ja näin ollen ehkäistä voimakkaampien lastensuojelun toimenpiteiden käyttöä.

Asiasanat: lastensuojelu, avohuolto, lastensuojeluprosessi

Authors: Päivi Leinonen and Noora Mikkonen

Title: Account of non-institutional support measures to the youngsters placed in Keminmaa residential juvenile home in 2005.

Pages: 41 pages

Thesis description:

In our bachelor's thesis we clarify non-institutional support measures to the youngsters placed in Keminmaa residential juvenile home in 2005. In the thesis we clarify what kind of non-residential support measures have been offered to the youngsters and how long.

Theoretical summary:

In the theoretical part of our thesis we deal with child protection in general and its development through centuries. We concentrate to observe non-institutional care in the child protection. We describe the child protection process and introduce different forms of non-institutional support measures. Furthermore we disclose the amendments of the new Child Welfare Act.

Methodological summary:

Our research is qualitative. We collected the research material by interviewing the social workers in the municipalities. We carried out the interviews by using the theme interview model.

Main results:

The results of the interviews show that there are obvious differences between municipalities in using non-institutional support measures. The duration of being a client of child protection has an essential influence on how non-institutional support measures are used. Those youngsters who have been a long time in child protection relationship have been offered most support measures.

Conclusions:

There is a lot to develop in using non-institutional care support measures. Preventive child protection and more effective intervention at early stage can help getting hold of the problems earlier and, consequently, prevent the need of using stronger child protection support measures.

Key words: child protection, non-institutional care, child protection process

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 LASTENSUOJELU	7
2.1 Lastensuojelun historiaa	7
2.2 Lastensuojelun nykytila ja tulevaisuus	10
3 LASTENSUOJELUN MUUTOKSIA	14
3.1 Lastensuojelusuunnitelma	14
3.2 Lapsen osallisuus	14
3.3 Perheiden oikeusturva	16
4 LASTENSUOJELUN AVOHUOLTO	17
4.1 Avohuollon tarkoitus lastensuojelussa ja sen keskeiset tehtävät	17
4.2 Avohuollon muodot	20
5 LASTENSUOJELUPROSESSI	22
5.1 Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen	22
5.2 Asiakassuunnitelma	24
5.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena	26
6 SELVITYKSEN ESITTELY JA TOTEUTUS	28
6.1 Selvityksen lähtökohdat ja tavoitteet	28
6.2 Selvitystyön toteutus	29
6.3 Tutkimusmenetelmä	30
7 TULOKSET	32
7.1 Yleistä	32
7.2 Avohuollon tukitoimenpiteet ja niiden kesto	33
8 POHDINTA	37
LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

Lastensuojelun avohuollon tukitoimien käyttö on ollut kirjavaa vuosikymmenten kuluessa ja selkeää kaavaa ei niiden käyttöön ole ollut. Ennaltaehkäisevään lastensuojeluun ei ole ollut resursseja taikka erilaisia avohuollon tukitoimenpiteitä ei ole opittu käyttämään, joten lastensuojelu on painottunut enemmän korjaavaan lastensuojelutyöhön. Koska työskentelemme korjaavan lastensuojelun alueella, kiinnostus ennaltaehkäisevän työn merkitykseen ja sen tärkeyteen herätti kysymyksiä, joita halusimme selvittää. Työssämme olemme useasti törmänneet siihen seikkaan, että lastensuojeluasiakkuus on alkanut liian myöhään, jolloin nuorten tai perheiden ongelmat ovat kriisiytyneet, eikä ennaltaehkäisevällä työllä ole enää saatu tilannetta korjattua. Näkemyksemme mukaan ennaltaehkäisevää työtä tarvitaan paljon enemmän ja aikaisemmin, jotta sillä päästäisiin tarkoituksenmukaisiin päämääriin.

Perheiden ja sitä kautta myös nuorten ongelmat ovat nykyään yhä moninaisempia, jolloin suuri ongelmien vyyhti koostuu monista pienemmistä ongelmatekijöistä. Jos näihin pienempiin tekijöihin pystyttäisiin puuttamaan ja vaikuttamaan varhaisemmassa vaiheessa, ei kriisiytyneiden tilanteiden syntyminen olisi niin todennäköistä. Tällaisia ongelmatekijöitä voivat olla esimerkiksi vanhempien työttömyys, rikkoutuneet perheet, alkoholi- ja mielenterveysongelmat sekä vanhemmuuden puute nuorten kasvatuksessa. Nämä tekijät voivat johtaa siihen, että vanhemmilla ei ole enää riittävästi aikaa nuorille eikä voimavaroja vastata murrosikäisen nuoren tarpeisiin.

Opinnäytetyömme aihealoite tuli Keminmaan nuorisokodilta ja tartuimme tilaisuuteen selvittää, millaisia avohuollon tukitoimenpiteitä nuorille oli tarjottu ennen sijoitusta. Selvitys kohdistuu vuonna 2005 sijoitettuihin nuoriin, koska tuona kyseisenä vuonna suurin osa nuorista oli sijoitettuna juuri avohuollon tukitoimenpiteenä Keminmaan nuorisokotiin. Mielenkiintomme kohdistui siihen, oliko nuorille tarjottu avohuollon tukitoimia ennen sijoitukseen pääymistä, huolimatta siitä sijoitettiin nuori avohuollon tukitoimenpiteenä tai huostaan otettuna. Meitä kiinnosti myös se, kauanko nuoret olivat olleet avohuollon tukitoimien piirissä. Mielekästä oli lisäksi selvittää lapsia sijoittaneiden kuntien eroavaisuus avohuollon tukitoimien tarjoamisessa ja käyttämisessä.

Opinnäytetyössämme keskityimme avaamaan avohuollon käsitettä ja lisähaastetta selvitukseen toi uuden lastensuojelulain voimaan tuleminen. Päädyimme työstämään opinnäytetyötämme uuden lastensuojelulain näkökulmasta, vaikka pääpiirteittäin avohuollon osuus uudessa lastensuojelulaissa säilyi ennallaan. Aluksi kerromme lyhyesti lastensuojelun historiasta, jonka jälkeen kuvaamme tarkemmin avohuollon osuutta lastensuojelussa sekä lastensuojeluasiakkuutta prosessina.

Selventääksemme ja helpottaaksemme opinnäytetyön luettavuutta ja ymmärrettävyyttä, selkiytämme tähän alkuun hieman nuoruuden käsitettä ja määritelmää. Laki määrittelee lapseksi alle 18- vuotiaat ja nuoreksi alle 21- vuotiaat. Käytämme kuitenkin opinnäytetyössämme kumpaakin käsitettä, joilla siis viittaamme sekä tutkimusjoukkoomme, että yleisesti Keminmaan nuorisokotiin sijoitettuihin nuoriin, jotka ovat ikäjakaumaltaan pääsääntöisesti 13–17- vuotiaita.

Teoriaosuuden jälkeen esittelemme tekemämme selvitystyön ja kerromme sen toteuttamisesta. Selvitystyömme on laadullista tutkimusta, jossa olemme kartoittaneet nuorille tarjottuja ja käytettyjä avohuollon tukitoimenpiteitä ennen sijoittamista. Selvitys kohdistui suhteelliseen pieneen tutkimusjoukkoon. Suoritimme selvityksen haastattelemalla tutkimusluvan myöntäneiden sijoituskuntien sosiaalityöntekijöitä ja luvan tutkimukseen saimme neljästä kunnasta, joka oli puolet tutkimusjoukosta. Tulokset antavat pientä suuntaa siitä, missä määrin ja millaisia avohuollon tukitoimenpiteitä käytetään. Tulokista voi nähdä avohuollon tukitoimenpiteiden käytön kirjavuuden, jota pohdimme myös selvityksen lopuksi.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Lastensuojelun historiaa

Ensimmäiset oikeudelliset toimet lasten suojelemiseksi saivat maassamme alkunsa 1800-luvun lopulla, jolloin ulkomaisten esikuvien mukaisesti myös Suomessa asetettiin rajoituksia lasten käytölle teollisuuden työvoimana. Tämän rajoittamisen perimmäisenä tarkoituksena oli estää työvoiman ennenaikainen ja liiallinen kuluminen. Kuitenkin rajoitusten pelättiin positiivisten vaikutusten ohella johtavan lasten ja nuorten joutilaisuuden lisääntymiseen ja siveelliseen veltostumiseen. Tästä syntyi lasten yhteiskunnallisen kasvatuksen tarve. Kuten muuallakin Euroopassa, valittiin myös Suomessa perusratkaisuksi lasten ja nuorten kanavoiminen kansakouluun, joka sai opillisten tavoitteiden lisäksi myös kasvatuksellisen ja kurinpidollisen tehtävän. Viimeisemmäksi mainitun tehtävän tehostamiseksi perustettiin myös kasvatuslaitoksia. (Mikkola & Helminen 1994, 15–16.)

Menneiden vuosikymmenten suuria lastensuojelun tarvetta lisänneitä tapahtumia ovat olleet 1890-luvulla voimistunut Amerikan siirtolaisuus, vuoden 1918 kansalaissota, 1930-luvun talouslama sekä toinen maailmansota. Ne synnyttivät ja lisäsivät orpoutta, yksinhuoltajuutta ja köyhyyttä. (Mikkola & Helminen 1994, 15–16.)

1900-luvun alkupuoliskon monet muutosta ja lastensuojeluntarvetta lisänneet tapahtumat toivat osaltaan kehitystä lastensuojelun tilanteeseen. Esimerkiksi työ – ja työvoimapolitiikan kehittyessä heijastuivat kehityksen siivet myös lastensuojeluun ja pakottivat näkemään lastensuojelun huonon tilan. Ihmisten liikkuvuus aiheutti sosiaalisia ongelmia, jotka heijastuivat myös lastensuojeluun. (Virta 1994, 12–14.) 1960-luvun keskivaiheilla sosiaalityöntekijät alkoivat saada työkaluikseen muitakin keinoja kuin huostaanoton ja valvonnan, ja yhä enemmän alkoi ilmaantua avohuollon menetelmiä. Näitä menetelmiä pyrittiin myös tietoisesti kehittämään. Avohuollon tukitoimenpiteiden yleisyydessä alkoivat huostaanottojen määrät vähentyä ja ns. pakkohuostaanotot katosivat 1970-luvun taitteessa kokonaan. Lastensuojelutyön tärkeimmiksi työkaluiksi olivat

muodostumassa puhe, pyrkimys neuvotteluihin ja sopimukseen perheen sisällä yhdessä vanhempien kanssa. (Puonti & Saarnio & Hujala 2005, 17–18.)

1960- ja 1970-lukujen arvokehitys näkyi parhaiten siinä tavassa, jolla lain valmistelussa korostettiin lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluksi heitä itseään koskevissa asioissa. Olennaisen tärkeää on huomata, että kuuleminen ja kuuluksi tuleminen ei ollut vain ideologinen keksintö, vaan tarve, johon lastensuojelutyössä oli törmätty. Eritoten nuoret jopa vaativat sitä, että he tulevat kuulluksi ja vaativat toimenpiteitä omaan tai perheensä tilanteeseen. Tätä myötä lastensuojelutyön profiloituminen alkoi siirtyä 1950-luvun perhekeskeisyydestä lapsilähtöisyyteen. (Puonti ym. 2005, 17–18.)

1960-luvun loppupuolella kritisoitiin varsin avoimesti lastensuojelun laitoshuoltoa ja kärkevimmit kommentit keskittyivät syyttämään yhteiskuntaa jopa vapaudenriistosta. Suora kritiikki ei kuitenkaan suoranaisesti johtanut olennaiseen laitoshuollon sisällön muutokseen, mutta aiheutti painetta lastensuojelulainsäädännön ja lastensuojelun kehittämiseen. (Virta 1994, 12–14.)

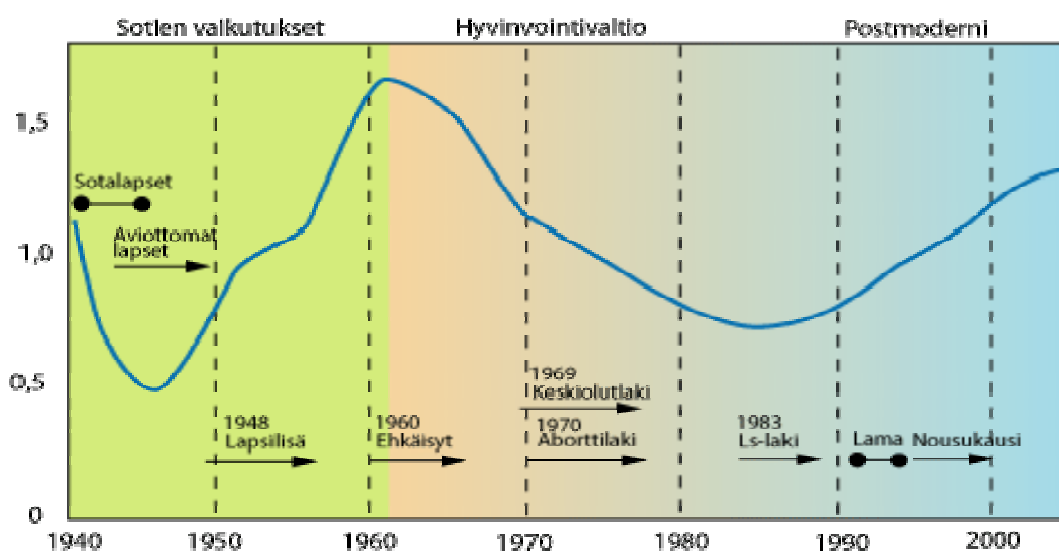
1970-luvulla lastensuojeluun keskeisesti vaikuttanut tekijä oli naisten palkkatyöllistyminen. Samanaikaisesti voimaan tullut laki lasten päivähoidosta kuitenkin pehmensi äitien palkkatyöllistymisestä johtuvia ongelmia. Päivähoidolla oli positiivista vaikutusta lastensuojelullisten ongelmien ennaltaehkäisyyn ja lievittämiseen. Muun muassa päivähoito voitiin nähdä suoranaisena avohuollon tukitoimena. (Virta 1994, 12–14.)

Näiden muutosten myötä lastensuojelulain valmistelu sai koko sosiaaliturvassa uudenlaista puhtia. Erityisen merkittävänä voidaan nähdä sosiaalihuollon periaatekomitean ensimmäinen mietintö vuodelta 1971. Lastensuojelua koskevat periaatteet täsmentyivät 1973 palveluhenkisyden, normaalisuuden, kuntoutuksen, valinnanvapauden ja luottamuksellisuuden periaatteiksi. Lastensuojelun painopisteet olivat perhekeskeisyys, jatkuvuus, jatkuvien ihmissuhteiden tärkeys sekä koulutuksen, ammattiin valmistumisen ja itsenäistymisen tukeminen. Palveluperiaate sisälsi sen, että perheille tarjottiin palvelua vaikeissa elämäntilanteissa. Normaalisuuden periaate sekä kuntoutus nähtiin merkittävänä ja niiden todentuminen näkyi siten, että perhettä pyrittiin tukemaan ja lapsi tai nuori pyrittiin palauttamaan hänelle mahdollisimman normaaliin elämän muotoon, eli kotiin. Lastensuojelun lainsäädäntö ei kuitenkaan lähtenyt käyntiin ennen loppuvuotta 1982. (Virta 1994, 12–14.)

Lastensuojelun funktio on muuttunut ylläpito- ja rangaistustehtävästä selvästi hoidolliseksi. Hoidossa ja kuntoutuksessa korostuu vaikuttaminen lapsen tai nuoren elämäntilanteeseen tai terveydentilaan. Kotikasvatusta korjaava tai tukeva kasvatus on sidoksissa yhteiskuntaan, sen tilaan ja kehitysvaiheeseen, joten kullakin aikakaudella on lastensuojelulla oma tyypillinen muotonsa ja sisältönsä. Tämä seikka on otettava huomioon arvioidessa lastensuojelun historiallista kehitystä. (Virta 1994, 12–14.)

Alla olevasta kaaviosta käy ilmi niitä tapahtumia, mitkä ovat vaikuttaneet lastensuojelutarpeeseen ja sitä kautta näkyvät myös sijoituksen tarpeena 1960-luvulla. Sotaorpouden poistuttua laskevaa kehitystä vauhditti ehkäisyn kehittyminen ja aborttilaki tuli myös voimaan tänä aikana. 1980-luvulla tullut lastensuojeluasetus voi olla yksi osaselitys nousevalle tarpeelle, jolloin kuntien resurssilisäykset vastasivat lisääntyneeseen tarpeeseen. (Tuurala 2006.)

Kaavio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä Suomessa 1940–2003 (% ikäluokasta). (Tuurala 2006.)

2.2 Lastensuojelun nykytila ja tulevaisuus

Vuonna 1983 säädetty vanha lastensuojelulaki huomioi ja korosti lapsen asemaa ja lapsen edun ensisijaisuutta. 1990-luvulla tehdyllä lastensuojelulain muutoksella taas pyrittiin korostamaan perheen ja lapsen oikeusturvan näkökohtia. Kuitenkin jo 1990-luvun puolenvälin jälkeen ministeriön työryhmä esitti, että päätöksenteko tulisi siirtää kunnalliselta toimielimeltä riippumattomalle tuomioistuimelle. Tähän ehdotukseen päädyttiin sen vuoksi, että päätöksentekojärjestelmän ei katsottu kaikilta osin turvaavan lapsen ja perheen oikeusturvaa. Huomio kiinnittyi myös erityisesti siihen, että päätöksenteko oli hidasta ja prosessin keston vaikutus oli haittaava suhteessa lapsen asemaan. Tässä vaiheessa kuitenkin lastensuojelulain uudistus ei edennyt. (Räty 2007.)

Lähempänä 2000-luvun taitetta sijaishuollon pakkotoimityöryhmä esitti uudelleen lukuisia korjaavia ja oikeusturvanäkökohdat huomioivia muutoksia lastensuojelulakiin. Viimein vuonna 2004 tämä esitys tuli käsittelyyn ja eduskunta hyväksyi lastensuojelulain muutosehdotukset siten, että rajoituksia koskevat säännökset tulivat voimaan loppuvuodesta 2006. Vuoden 2008 alusta voimaan tulleen uuden lastensuojelulain tavoitteena on huomioida ja kunnioittaa vanhempien oikeutta päättää lastensa asioista, mutta toisaalta kuitenkin siinä painotetaan viranomaisen velvollisuutta ottaa huomioon lapsen etu kaikessa toiminnassa. Uusi lastensuojelulaki korostaa ehkäisevän lastensuojelun merkitystä, jolla tarkoitetaan perheiden auttamista kunnan normaalipalvelujen piirissä. Paljon painoarvoa uudessa lastensuojelulaissa on laskettu lastensuojelutoimenpiteiden laadukkuuteen ja avohuollon tukitoimenpiteiden merkityksellisyyteen yksilö- ja perhekohtaisen lastensuojelun järjestämisessä. Koska lapsen huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen on kunnille hyvin kallista, panostamalla avohuollon tukitoimenpiteisiin ja ennaltaehkäisevään lastensuojeluun saadaan kunnissa pitkällä tähtäimellä säästöä. Lyhyellä aikavälillä kustannukset voivat näyttää kasvavan, mutta jos samanaikaisesti saadaan huostaanottojen määrä laskemaan, on sillä vaikutusta positiivisella tavalla, paitsi kuntien talouteen myös lapsiperheiden asemaan ja hyvinvointiin. (Räty 2007.)

Vuoden 2008 alusta voimaan tulleella uudella lastensuojelulailla pyritään vastaamaan näihin yleistyviin ja moninaisiin perheiden ongelmiin. Lastensuojelussa huomioidaan entistä tehokkaammin lapsen edun ja oikeuksien huomioonottaminen, pyritään turvaamaan ja takaamaan lapselle ja hänen perheelleen heidän tarvitsemiensa tukitoimien

saanti sekä arvioimaan tuen vaikuttavuutta. Lisäksi laissa korostuu varhainen puuttuminen sekä ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön merkitys. (Sinko 2007.)

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö tulee korostumaan tulevaisuudessa entisestään. Tätä kehitystä puoltavat monet seikat, esimerkiksi painotuksen siirtyminen laitoshuollosta avohuollon kehittämiseen. Uusi laki määrittää ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi lastensuojelun toimintamuodoksi. Lastensuojelulaki haluaa tietoisesti ohjeistaa kaikki yhteiskuntatoimijat panostamaan ennalta ehkäisyyn lapsien ja nuorien hyvinvoinnissa ja sen turvaamisessa ja kehittämisessä. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään edistämään ja turvaamaan lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä tukemaan vanhemmuutta. Kunnan velvollisuuteen kuuluu toteuttaa ehkäisevää lastensuojelutyötä omissa palveluissaan, kuten; äitiys- ja lastenneuvolassa, muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa, kouluissa ja nuorisotyössä. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan silloin, kun lapsi tai perhe ei ole vielä lastensuojelun asiakkaana. (Sinko 2007.)

Mannerheimin lastensuojelun liitto näkee tämän päivän lastensuojelutilanteen heikentyneen ja lasten ja lapsiperheiden ongelmat ovat kasvaneet. Useat selvitykset ja tilastot osoittavat, että oireilevien lasten ja nuorten määrä on kasvanut. Yhteiskunnassa näyttää olevan liian vähän tilaa ja aikaa lapsille ja lapsuudelle. (Kuuskoski 2006.)

Työttömyyden ja siitä aiheutuvan syrjäytymisen, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeudet ja sen seurauksena vanhempien ajan riittämättömyys lapsilleen, lisääntyneet päihde- ja mielenterveysongelmat ja niiden hoitamatta jättäminen heikentävät kaikki lasten perusturvallisuutta ja kasvuolosuhteita. Näiden tekijöiden seurauksena lastensuojelupalveluiden tarve on kasvanut. (Kuuskoski 2006.) Vanhempien ajan riittämättömyys ja vaikea työelämän tilanne aiheuttaa mielestämme selkeää painetta lasten ja nuorten tilanteisiin. Kiristynyt ja koko ajan vaativampi työelämän tilanne vie vanhemmilta enemmän ja enemmän aikaa. Myös osapäivätyöt, lyhyet työsuhteet sekä jatkuvan kouluttautumisen tarve kuormittavat perheiden vanhempia. Perheen toimeentulon turvaamiseksi töitä tehdään paljon ja aikaa perheen lapsille ja nuorille on niukasti. Lasten ja nuorten keskinäinen aika, ilman aikuisen valvontaa on siis lisääntynyt, joka osaltaan johtaa jälkikasvun oireiluun ja pahoinvointiin.

Usein perheet omaavat moninaisia ongelmia ja niiden laatu on vaikeutunut. Viime vuosien aikana myös lapsiperheiden köyhyys on kasvanut maassamme. Köyhyysriskin omaavat eritoten yksinhuoltajaperheet, pienten lasten perheet sekä monilapsiset perheet. Lastensuojelutarpeen ja köyhyyden välillä voidaan nähdä selkeä yhteys, sillä köyhyys ja tuloerojen selvä kasvu näkyvät perheissä lasten syrjäytymisenä. Nämä edellä mainitut tekijät voidaan nähdä keskeisimpinä syinä kasvaneeseen lastensuojelutarpeeseen. (Kuuskoski 2006.)

Usein lastensuojelutarpeeseen johtavat useat eri syyt yhdessä. Tyypillistä on myös se, että ongelmat kasaantuvat samoissa perheissä sukupolvesta toiseen. Syynä tähän voidaan nähdä se, että jossakin suvussa esimerkiksi päihteiden käyttö on voimakasta ja käyttö voi siirtyä sukupolvelta toiselle. Toisessa perheessä taas väkivallan käyttö voi olla arkipäivää, joten väkivaltainen käyttäytyminen voi näin ollen siirtyä täysin hyväksyttävänä kasvatukseen sukupolvelta toiselle. Lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaa myös mediaympäristö ja sen on todettu olevan haitallinen lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen kannalta. (Kuuskoski 2006.)

Ehkäisevän lastensuojelutyön olennainen merkitys on myös havaita lasten, nuorten ja perheiden ongelmat varhaisessa vaiheessa. Varhaisella puuttumisella voidaan ehkäistä yksilökohtaisen lastensuojelutarvetta. (Lastensuojelun käsikirja 2008.) Alla olevan huolen harmaan vyöhykkeistön avulla työntekijä voi kartoittaa työssään kohtaamistaan lapsista ja nuorista nousutta huolta. Vyöhykkeistö auttaa arvioimaan avun ja yhteistyön tarvetta myös vanhempien kanssa. Vyöhykkeistössä huoli jakautuu ääripäihin; ei huolta - välitön vaara. (Stakes 2007.)

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
1	2	3	4	5	6	7
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

Kuvio 1. Huolen harmaa vyöhykkeistö. (Stakes 2007.)

Erilaisten työskentelymenetelmien käyttäminen ja niiden laadukas toteuttaminen vaatii paljon kehitystyötä. Erilaisten hankkeiden kautta kartoitetaan ja kehitetään lastensuojelun työmenetelmiä. Suuri sosiaalialan kehittämishanke 2003–2007 päättyi vuoden 2007 lopussa. Hankkeen tavoitteena oli sosiaalipalvelujen saamisen ja laadun parantaminen koko maassa sekä luoda lastensuojeluun eri toimijoiden kanssa yhteistyössä ohjelma, joka ohjaa pitkäjänteisesti lastensuojelutyötä. Tavoitteeseen pyrittiin uudistamalla palvelujen tuottamisen rakenteita, lainsäädäntöä sekä työnjakoa ja toimintatapoja. Hankkeen tuloksia ovat mm. uuden lastensuojelulain voimaantuleminen sekä siihen liittyvä koulutus, lastensuojelun käsikirja avattiin internettiin, lastensuojelun valtakunnalliset linjaukset valmistuvat sekä tehty paljon erilaisia selvityksiä ja järjestetty kouluttajakoulutusta varhaisen ongelmiin puuttumisen ja huolen puheeksi ottamisen tehostamiseksi. (Sosiaalialan kehittämishanke 2003–2007.)

3 LASTENSUOJELUN MUUTOKSIA

3.1 Lastensuojelusuunnitelma

Uusi 1.1.2008 voimaan tullut lastensuojelulaki tuo muutoksia lastensuojelun koordinointiin ja poliittiseen ohjaukseen kunnissa. Tähän kuuluu lastensuojelusuunnitelman laatiminen. Lastensuojelusuunnitelma on kunnan tai kuntien yhdessä laadittava lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi koskeva suunnitelma kunnan tai kuntien toiminnasta. Suunnitelma on myös otettava huomioon talousarviota ja – suunnitelmaa tehdessä. Lastensuojelusuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran neljässä vuodessa ja lastensuojelulaki määrittää suunnitelman sisällön. (LSL 12§.)

Suunnitelmassa tulee käydä ilmi tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta suunnitelmakaudella. Hyvinvointia edistävästä toimista ja palveluista sekä ongelmia ehkäisevästä toimista ja palveluista tulee löytyä tieto suunnitelmassa. Suunnitelmassa tulee myös esittää lastensuojelun tarve kunnassa tai kunnissa, kuin myös lastensuojeluun varattavista voimavaroista. Suunnitelman tulee myös sisältää tieto käytettävissä olevasta, lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamisesta, lastensuojelun palvelujärjestelmästä, sekä tieto yhteistyön ja yhteistyöviranomaisten järjestämisestä lapsille ja nuorille, seurannasta ja toteutuksesta. (LSL 12§)

3.2 Lapsen osallisuus

Lastensuojelun laaja-alaista tehtävää kuvastaa kansainvälisten sopimusten ja perustuslain velvoitukset turvata lapsen oikeuksia ja ottamaan lapsen etu huomioon kaikessa toiminnassa. Alla olevassa taulukossa ryhmitellään lapsen oikeudet kolmen P-kirjaimen mukaan. Käytännön työssä tarvitaan myös neljäs osa-alue eli Process (tapahtuma, prosessi), mikä tarkoittaa, että pitkäjänteisellä ja laajalla yhteistyöllä edistetään lapsen oikeuksia ja asemaa. (Rousu & Holma 1999, 18.)

Participation (osanotto, osallistuminen)	Lapsella on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi häntä koskevista asioista
Provision (hankkiminen, toimittaminen, järjestely, varautuminen)	Lapsella on oikeus osuuteen yhteiskunnan voimavaroista
Protection (suojelu)	Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun

Kuvio 2. Lapsen oikeudet ryhmiteltynä kolmen P-kirjaimen mukaan. (Rousu & Holma 1999, 18.)

Lasten osallisuus ja mielipiteen selvittäminen lisääntyy myös uuden lastensuojelulain myötä. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti siten, ettei se aiheuta haittaa nuoren ja hänelle läheisten ihmisten välisiin suhteisiin. Lapsen tai nuoren mielipide on selvitettävä iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla ja nämä on kirjattava asiakasasiakirjoihin. (Räty 2007, 117- 119.)

Lapsen mielipiteen selvittämisvelvollisuus korostuu erityisesti lastensuojelulain mukaisia päätöksiä tehtäessä. Lapsen oma mielipide omasta hoidostaan ja huolenpidostaan on selvitettävä ja otettava huomioon riittävällä tavalla. Mielipiteen selvittäminen liittyy lapsen edun toteutumiseen ja huomioimiseen. Tällaisia lapsen hoitoon ja huolenpitoon liittyviä asioita, joissa lapsen mielipide on otettava huomioon voivat olla esimerkiksi lapsen harrastustoiminta, koulunkäynti tai terveydenhuolto. Näissä asioissa on otettava lapsen mielipide huomioon ja pyrkiä järjestämään asia lapsen haluamalla ja toivomalla tavalla. Viranomaisen, joka selvittää lapsen mielipiteen, on annettava lapselle myös tarvittava tieto asian käsittelystä ja eri vaihtoehdoista, jotta lapsi voi muodostaa oman mielipiteensä. Viranomaisen on myös huolehdittava, että lapsi ymmärtää mistä asiassa on kysymys, mihin asiaan tai missä asiassa hänen mielipidettään selvitetään. Mielipiteen selvittelyssä tulee ottaa huomioon, että lapsi muodostaa mielipiteensä vapaaehtoisesti ilman painostusta tai pakottamista. (Räty 2007, 117- 119.)

Lastensuojeluasiakirjoihin on kirjattava tavat, joilla lapsen mielipide on selvitetty sekä mielipiteen pääasiallinen sisältö. Asiakirjoihin kuvataan missä ja miten mielipidettä on selvitetty ja on perusteltua kirjata asiat autenttisesti lapsen ilmaisemalla tavalla, hänen ilmaisumuotoaan käyttäen. Asiakirjoista tulee käydä ilmi ketkä selvitystä ovat tehneet sekä ketkä siinä ovat olleet läsnä, kysymyksien sisältö ja niiden vastaukset. Ristiriitatilanteissa voi olla syytä tallentaa tapaamiset ääni- tai kuvatallentein. Jollei mielipidettä selvitetä ilmeisen tarpeettomana tai se olisi lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantavaa, on se myös kirjattava asiakirjoihin. Mielipiteen selvittämättä jättäminen tulisi aina olla poikkeuksellista ja ilmeisen perusteltua eikä syynä koskaan saa olla viranomaisen kiire tai muu byrokraattinen hankaluus. (Räty 2007, 119–121.)

3.3 Perheiden oikeusturva

Uuden lain myötä perheiden oikeusturva paranee. Nuoren ja perheen tarvitsemien tukitoimien ja palveluiden saanti turvataan paremmin, viranomaisten välinen yhteistyö paranee sekä mahdollistaa entistä varhaisemman puuttumisen ongelmiin. Myös ilmoitusvelvollisuus laajenee ja lastensuojeluilmoitusten tekemisen kynnyks madaltuu. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007.) Aiemmin ongelmana lastensuojeluilmoitusten kannalta on ollut hajanaisuus, ilmoituksia ei ole koottu keskitetysti sekä niiden kirjaaminen on ollut kirjavaa. Myös toimenpiteisiin ryhtymisessä on ollut suuria eroja niin työntekijäkuin kuntakohtaisestikin. (Kaivosoja, 2007.) Ilmoitusvelvollisia ovat sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan palveluksessa työskentelevät henkilöt. Ilmoitusvelvollisuus koskee edellä mainittuja riippumatta siitä missä he työskentelevät. Puhtaasti vapaaehtoistyötä tekevät sen sijaan eivät ole velvollisia ilmoituksen tekoon, mutta heillä oikeus tai mahdollisuus tehdä tällainen ilmoitus. (Räty 2007, 147–149.)

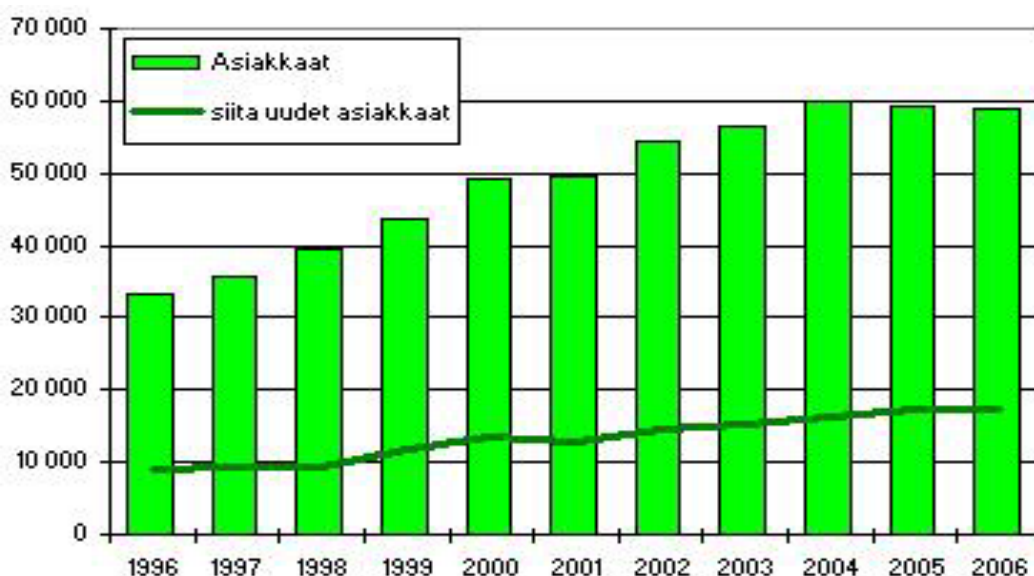

4 LASTENSUOJELUN AVOHUOLTO

4.1 Avohuollon tarkoitus lastensuojelussa ja sen keskeiset tehtävät

Avohuollon osuus lastensuojelussa vaihtelee kunnittain ja erot ovat huomattavia. Avohuollon asiakkaina olevien lasten suhteellinen osuus vaihtelee 0,1 prosentista 14,7 prosenttiin. Näin ollen lapset ja nuoret ovat eriarvoisessa asemassa saatavan avun suhteen asuinpaikastaan riippuen. Eriarvoisuutta lisää myös se, että kaikissa kunnissa ei ole pätevää sosiaalityöntekijää, vaan epäpäteviä ja sijaisia on paljon. Avohuollon työ on siirtynyt paljolti sosiaalityön varaan. (Heino & Kuoppala & Säkkinen 2006).

Avohuollon asiakkuuksien määritelmiä on tarkennettu uusien asiakastietojärjestelmien käyttöönoton myötä vuonna 2005. Avohuollon asiakkuus kestää pidempään, mutta asiakkuuden määrissä on ollut laskua, mikä selittyy myös osaltaan tilastojen keruuseen ja tekniikkaan liittyvien asioiden avulla. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana vuonna 2006 on ollut 59 069 lasta ja nuorta. (Stakes 2006.) Oheisesta kuviosta käy ilmi vuosina 1996–2006 avohuollon tukitoimien piirissä olleiden lasten ja nuorten määrä.

Kuvio 3. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleet lapset ja nuoret 1996 – 2006. (Stakes 2006.)

Avohuollon keskeisimpiä tehtäviä on lasten kasvuolojen kehittäminen sekä vanhemmuuden tukeminen. Ehkäisevän lastensuojelun käyttö sosiaalityön eri toimintamuodoissa liittyy myös läheisesti avohuollon tukitoimiin. (Räty 2007, 201.) Avohuolto on yksi lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun osa-alueista, jonka muita muotoja ovat lastensuojelutarpeen selvitys, lapsen kiireellinen huostaanotto, huostaanotto, kiireellisen sijoitukseen ja huostaanottoon liittyvä sijaishuolto sekä jälkihuolto. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus arvokkaaseen elämään ja turvallisiin ihmissuhteisiin sekä elää lapsena riittävän pitkään ilman aikuisilta tulevia huolia. (Taskinen 2007, 12.) Myös avohuollon tukitoimenpiteiden tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien ja muiden lapsesta huolta pitävien henkilöiden kasvatustaitoja - ja mahdollisuuksia. (LSL 2007.) Ensimmäisistä pyritään tukemaan lasta ja perhettä avohuollon tukitoimenpitein niin, että lapsi voi asua omassa kodissaan. (Taskinen 2003, 12.)

Avohuollon tukitoimenpiteisiin on sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä lastensuojelulain mukaan velvollisuus ryhtyä, jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen tai nuoren kehitystä tai terveyttä taikka lapsi tai nuori omalla käyttäytymisellään vaarantaa kehitystään tai terveyttään. Mahdollisuuksien mukaan avohuollon tukitoimenpiteet toteutetaan yhteistyössä lapsen ja vanhemman, huoltajan tai muiden lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden kanssa. (LSL 2007.)

Avohuollon tukitoimia voidaan lapselle ja perheille järjestää ainoastaan vapaaehtoisesti, kaikkien asianomaisten suostumuksella. Avohuollon sosiaalityössä korostuu ohjaava ja neuvova rooli, mutta avohuollon palvelujen järjestämiseen edellytetään myös palvelusaajien aktiivista osallistumista niiden järjestämiseksi. Avohuollon tukitoimia voidaan kohdistaa myös yksin lapsen kohdistuviksi tai pelkästään vanhemmille tai koko perhettä tukeviksi tukitoimiksi. Avohuollon tukitoimia järjestetään ongelmien ratkaisemiseksi taikka esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseksi. Ongelmat, joihin ratkaisua haetaan, ovat hyvin moninaisia eikä yhtä oikeaa kaavaa niiden ratkomiseksi ole. Järjestettävät tukitoimet räätälöidään kunkin perheen tai nuoren tilanteeseen sopiviksi. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia lapsen huostaanottoon nähden. Jollei lapsen etu muuta vaadi niin ensisijaisesti on käytettävä avohuollon tukitoimia sekä toimia mahdollisimman hienovaraisesti (Räty 2007, 21.) Avohuollon tukitoimia ei ole kuitenkaan tarpeen käyttää silloin, kun huostaanoton edellytykset ovat olemassa ja lapsen etu sitä vaatii. (Räty 2007, 201–202).

Lastensuojelutoimenpiteiden aloittaminen voidaan Rädyn mukaan jakaa karkeasti eri lohkoihin. Ehkäiseviin lastensuojelun toimenpiteisiin on ryhdyttävä, jos kodin olosuhteet uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä, välttämättä uhka ei ole vielä käsillä, mutta on mahdollinen ja todennäköinen. Mikäli kasvuolot jo vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä, on ryhdyttävä avohuollon tukitoimenpiteisiin. Tällöin ei ole enää pelkkä uhka olemassa, vaan on kyse todellisesta tilanteesta mikä vaikuttaa lapsen terveyteen tai kehitykseen. Silloin, kun vaaran uhka on todellinen ja ilmeinen olosuhteesta ja lapsen omasta menettelystä johtuen, on harkittava huostaanoton mahdollisuutta tai sijoitusta kodin ulkopuolelle. Kiireelliseen sijoitukseen ryhtymisessä kysymyksessä on välitön uhka tai vaara lapsen terveydelle tai kehitykselle. (Räty 2007, 202- 203.)

Lastensuojelutyössä suunnitelmallisuus on haaste ja sen toteuttaminen käytännössä on koettu vaikeaksi. Asiakkaat ovat yksilöllisiä ja tilanteet erilaisia. Halukkuus ja sitoutuneisuus vaihtelevat asiakastilanteissa, jolloin on vaarana, että myös työntekijän arki muuttuu yhtä kaoottiseksi, kuin asiakasperheissä. Ilman suunnitelmallisuutta myös asiakkaat voivat kokea olevansa hukassa, kun eivät tiedä mitä tulevaisuus tuo tullessaan ja miten asiassa edetään. Myös työntekijä ilman suunnitelmaa voi kokea olevansa hukassa monine tunteineen ja työpaineineen. Hyvän suunnitelman pohjalta on helpompi edetä kohti päämäärää, mutta sen ei tarvitse merkitä tietyn kaavan seuraamista. Suunnitelmas- ta löytyy tietoa siitä mitä tapahtuu, miksi tapahtuu, kuka sitä tekee, miten ja milloin. Suunnitelmallisuus vähentää työn epämääräisyyttä, selkiyttää asiakkaalle odotuksia sekä edistää luottamusta sekä myönteisen ja turvallisen suhteen syntymistä. Suunnitelmal- lisuus vähentää työntekijän kuormitusta, antaa enemmän tilaa spontaanisuudelle sekä antaa kuvan asiakkaan kykeneväisyydestä suunnitelmalliseen elämään. Suunnitelmalli- sen työn laatiminen edellyttää työntekijältä oman työn, menetelmien, välineiden ja käy- tössä olevien mallien hallintaa. (Möller 2004, 17- 19.)

4.2 Avohuollon muodot

Avohuollon muodoista yksi on asumisen ja toimeentulon turvaaminen. Lastensuojelun tarve johtuu oleelliselta osin riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asunisololoista, asunnon puuttumisesta tai edellä mainitut seikat ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle. Tällöin on järjestettävä riittävä taloudellinen tuki, korjattava asunisoloihin liittyvät puutteet ja järjestettävä tarpeen mukainen asunto. Asumisen ja toimeentulon turvaaminen on subjektiivinen oikeus. (Araneva 2007.) Taloudellista tukea voidaan myöntää avohuollon tukitoimena lapselle koulunkäyntiä varten, ammatin ja asunnon hankintaan, työhön sijoittumista varten, harrastuksien harrastamisen mahdollistamiseksi, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämistä varten. Riittävän ajoissa riittävän suuruisena taloudellinen tuki voi ennaltaehkäistä sijoituksen tai lopettaa lastensuojelun tarpeen. (Taskinen 2007, 41–42.)

Nuorilla, joita on tuettu avohuollon tukitoimenpiteenä harrastusten pariin, on enemmän sisältöä arjessa. Harrastusten mukana tuomat asiat, kuten hyvä kaveripiiri ja yhdessä tekeminen, kitkevät pois epäsuotuisaa toimintaa ja antavat nuorelle muuta ajateltavaa ja tekemistä. Olemme huomanneet, että nuoret, joilla ei ole elämänsä aikana ollut minäänlaista harrastusta tai mieluisaa tekemistä, ajautuvat helpommin mukaan epäsuotuisaan ajanviettoon. Vanhan harrastuksen uudelleen käynnistäminen ja siihen kiinnittyminen on helpompaa, josta nuori voi löytää sisältöä elämäänsä ongelmien kohdatessa.

Ennaltaehkäisevässä mielessä nuorten tukeminen harrastusten pariin on vartenotettava tukimuoto, jota tulisi hyödyntää aktiivisesti. Ennaltaehkäisevässä työssä nuorille tulisi tarjota enemmän toimintaa kerhojen ja harrastusten parissa. Vallitseva tehokkuus näkyy mielestämme nykyään myös lasten ja nuorten harrastustoiminnassa siten, että se on voimakasta kilpailutusta ja voittoon tähtäävää. Harrastus voi olla liian tiivistä ja tavoitteellista, joka voi luoda lapselle tai nuorelle koviakin paineita suoriutua siitä. Enemmän ohjattua, mutta kuitenkin leikkimielistä ja vapaamuotoista toimintaa ilman suorituspainetta olisi hyvä olla tarjolla.

Muita lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat sosiaalipalvelut, kuten esimerkiksi päivähoito ja kotipalvelu, toimeentulotuki ja ehkäisevä toimeentulotuki. Taloudellisen tuen antamista ei ole lastensuojelulaissa sidottu toimeentulotukea määrittävän normiston

rajoihin. (Puonti & Saarnio & Hujala 2004, 77.) Järjestettäviin tukitoimiin kuuluvat myös tukihenkilö tai – perhetoiminta, lapsen tai nuoren kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja, perhetyö, koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon, vertaisryhmätoiminta, loma- ja virkistystoiminta sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. (Araneva 2007.)

Avohuollon tukitoimien laatu ja määrä vaihtelevat kunnittain paikallisen tarpeen vuoksi. Kehittyneissä kunnissa voi edellä mainittujen avohuollon tukitoimien lisäksi käytössä olla esimerkiksi läheisneuvonpito, erilaisia ratkaisukeskeisen työn ja verkostotyön menetelmiä toiminnallisten menetelmien ja välineistön lisäksi, kriisityötä ja päivystystä, vauvaperhetyötä, seikkailu- ja perheleirejä, tukiasuntoja ja turvakotipaikkoja, taidelähetoisiä menetelmiä sekä uusien menetelmien kokeiluja. (Taskinen 2007, 42- 43.) Avohuollon tukitoimia toteuttaessa vain mielikuvitus on rajana ja sen vuoksi sosiaalityötä tehdessä tarvitaan luovuutta ja kekseliäisyyttä. Nuorten ongelmien ollessa yksilöllisiä ja moninaisia, tarvitaan myös kirjava ja kattava määrä erilaisia tukimuotoja. Avohuollon tukitoimenpiteiden käytössä ei ole olemassa selkeää ja suoraviivaista kaavaa, minkä pohjalta tukitoimenpiteitä tarjotaan. Esimerkiksi alkoholistiperheen ongelmat kaipaavat erilaisia tukimuotoja, kuin sellaisen jossa vanhemmilta puuttuu keinot selvitä haastavan murrosikäisen nuoren kasvatuksesta.

5 LASTENSUOJELUPROSESSI

5.1 Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen

Säännös asiakkuuden alkamisesta on uusi 1.1.2008 tulleen uuden lastensuojelulain myötä. Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen voidaan tulkita alkaneeksi vanhemman tai jonkun muun lapsen huollosta vastaavan läheisen yhteydenotosta lastensuojeluviranomaisiin. Asiakkuus voidaan myös katsoa alkaneeksi, kun lastensuojelun tarvetta ryhdytään selvittämään yhteydenoton tai lastensuojeluilmoituksen johdosta. Asiakkuus alkaa myös kiireellisten lastensuojelutoimenpiteiden toimeenpanosta. (Lastensuojelun käsikirja 2008.)

Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen lastensuojeluviranomaisen on välittömästi arvioitava toimenpiteiden kiireellisyys ja seitsemän vuorokauden kuluttua on ratkaistava tarvitaanko toimenpiteitä vai onko ilmoitus sellainen, ettei se johda lastensuojelutarpeen selvittämiseen tai kiireellisiin toimenpiteisiin. Lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta on tehtävä merkintä lapsen asiakasasiakirjoihin. (Räty 2007, 167.) Lastensuojelutarpeen selvitys, johon kuuluu arvioida lapsen kasvuolosuhteita ja vanhempien tai muiden lapsen huollosta vastaavien henkilöiden kykyjä huolehtia lapsen kasvatuksesta ja hoidosta, on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. Selvitys tehdään olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa ja sen on valmistuttava kolmen kuukauden kuluttua asian vireille tulosta. Asiakkuuden alkaminen tai päättyminen tulee ilmoittaa lapselle ja hänen huoltajilleen. (Räty 2007, 169.)

Avohuollon työn suunnitelmallisuutta ja resursointia parannetaan ”lastensuojelutarpeen selvitys” -säännöksen avulla uudessa laissa. Tarve lastensuojeluun on selvitettävä viivytyksettä ja perusteellisesti. Selvitys on tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lapsen tilanteesta tulleesta ilmoituksesta. Sosiaalityöntekijän on tavattava lapsi henkilökohtaisesti ja tarvittaessa ilman huoltajan suostumustakin. Asiakassuunnitelma tehdään selvityksen perusteella yhdessä lapsen ja perheen kanssa, johon kirjataan tarvittavat palvelut ja toimenpiteet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.) Selvityksen tarkoituksena on kartoittaa lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat asiat kokonaisvaltaisesti. Selvi-

tys tehdään yhdessä lapsen ja hänen perheensä kanssa sekä muiden lapsen kasvusta ja kehityksestä vastaavien tahojen kanssa. Selvitettäviä asioita ovat lapsen koulunkäynti, ystäväpiiri, hoidon järjestäminen sekä muut lapsen hoitoon välittömästi vaikuttavat seikat. Myös vanhempien kasvatuskykyyn vaikuttavat asiat selvitetään, kuten vanhempien sairaudet, mahdolliset päihde- tai mielenterveysongelmat sekä taloudelliset edellytykset turvata lapsen kasvu ja kehitys. (Räty 2007, 169 -171.)

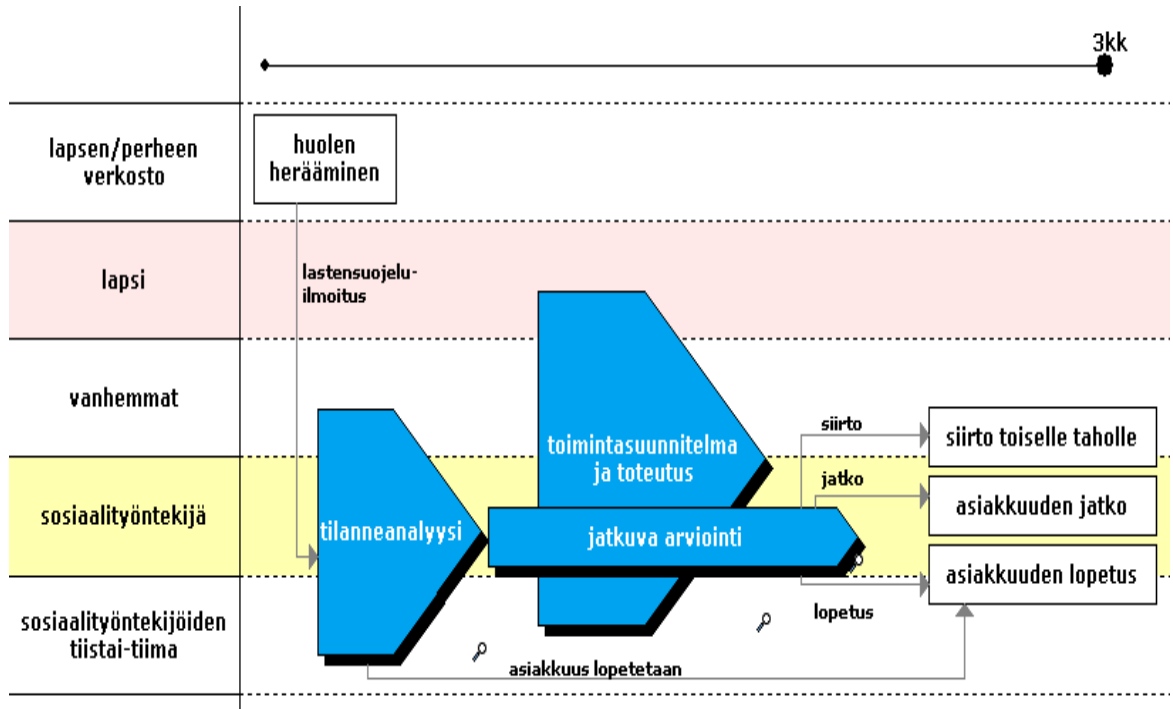
Selvityksen tekeminen mielestämme edesauttaa nuoren ja perheen tilannetta siten, että mahdollinen tuki tulee nopeammin ja aikaisemmassa vaiheessa, sekä antaa kokonaisvaltaisemman kuvan huolen aiheista. Kartoituksen jälkeen myös nuori perheineen voi nähdä huolen aiheet selkeämmin ja näin vaikuttamaan itse omalta osaltaan tilanteeseen. Tilanteen selvittämisen jälkeen tukitoimet voidaan kohdistaa juuri oikeisiin ongelma-kohtiin, jolloin niistä saadaan paras mahdollinen hyöty.

Selvityksessä kartoitetaan lapsen arkielämän olosuhteita, siinä ilmeneviä riskejä sekä selvitetään millaisia tukitoimia voidaan järjestää arkielämän tueksi. Selvitys tehdään siinä laajuudessa kuin tilanne vaatii. Selvityksessä arvioidaan myös vanhempien tai muun lapsen hoidosta vastaavan kykyjä vastata lapsen hoidosta ja huolenpidosta sekä tuetaan ja edistetään kasvatusvelvollisuuden toteutumista. Selvityksestä vastaa lapselle asiakkuuden alkaessa nimetty sosiaalityöntekijä. Selvitettäessä lastensuojelun tarvetta, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava, että käytössä on riittävä lastensuojelun asiantuntemus selvitystä tehtäessä. Selvitys on tehtävä lapsen tai vanhempien sitä vastustaessakin, mutta pyrkimys on kuitenkin tehdä selvitys yhteisymmärryksessä lapsen ja vanhempien kanssa. (Räty 2007, 169 -171.)

Lopuksi selvityksestä tehdään yhteenveto, jonka perusteella lastensuojelun asiakkuus joko jatkuu tai päättyy, taikka perhe ohjataan jonkin muun palvelun tai tuen piiriin. Selvityksestä käy ilmi myös lapsen ja perheen näkökulma sekä mahdollisen lastensuojeluasiakkuuden kriteerit perusteluineen. Selvitykseen kirjataan käytetyt menetelmät ja tehtyjien havaintojen kuvaus. (Lastensuojelun käsikirja, 2008.)

Alla olevan malliesimerkin kautta voidaan tuoda esille perheille ja yhteistyökumppaneille mistä prosessissa on kysymys ja kuinka asioissa edetään. Mallinnuksen kautta perhe voi osallistua paremmin tavoitteiden asetteluun ja keskusteluun, kun käytössä

olevat mahdollisuudet ovat näkyvillä. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2005.)

Kuvio 4. Lastensuojeluprosessi Pellon kunnassa. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2005.)

Huolen heräämisen jälkeen tilanneanalyysiin johtava tarve ei lähde pelkästään työntekijöistä, vaan se on myös vaikuttavaa ja intensiivistä sosiaalityötä. Tavoitteena ei ole pelkästään selvittää ja kartoittaa lapsen ja perheen tarpeita ja elämäntilannetta, vaan myös asiakkaan kohtaamista ja heidän kuulemista. Jo pelkästään tilannekartoitus voi antaa perheelle voimavaroja muutokseen, joka vähentää huolta perheessä. (Ervast & Tulensalo 2006, 15 -18.)

5.2 Asiakassuunnitelma

Lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma, kun hän on lastensuojelun asiakkaana. Se on laadittava yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ja tarvittaessa sen laatimiseen voidaan ottaa mukaan huollosta erotettu vanhempi, lapselle läheinen henkilö, lapsen laillinen edustaja, taikka joku muu lapsen huollosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö

sekä lapsen huollosta keskeisesti huolehtiva taho. Asiakassuunnitelmaan kirjattavia asioita ovat ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tarvitsema tuki, palvelut ja muut tukitoimet, joilla pyritään vastaamaan tuen tarpeeseen sekä arvioitu aika, missä pyritään tavoitteisiin pääsemään. Kaikkien näkemykset tulee näkyä asiakassuunnitelmassa. Aina näkemykset eivät kuitenkaan ole samankaltaisia kaikilla osapuolilla, vaan ne voivat olla toisistaan eriäviä. Eriävät näkemykset eivät estä asiakassuunnitelman täytäntöönpanoa, mutta parempaan lopputulokseen päästään, kun yhdessä löydetään hyödyllisiä ja avun tarpeeseen vastaavia keinoja. (Taskinen 2007, 39.) Asiakassuunnitelma tulee tarkistaa vähintään kerran vuodessa (Räty 2007, 181).

Sisällöltään asiakassuunnitelma sisältää esimerkiksi lapsen asiakkuuden historian, kuvauksen asumisolosuhteista ja perhesuhteista, selvityksen vanhempien voimavaroista, kuvauksen lapsen arjesta ja lapsen omasta käyttäytymisestään. Lisäksi olisi asiakassuunnitelmassa hyvä selvittää lapsen elämään vaikuttavat kielelliset, uskonnolliset ja kulttuuriset seikat. Sisällön tulisi olla selkeää ja ymmärrettävää ja tavoitteiden tarpeeksi konkreettisia, mikä lisää lapsen ja vanhempien kykyä sitoutua suunnitelman toteuttamiseen ja tavoitteisiin pääsemiseen. Asiakassuunnitelmaan on hyvä kirjata vastuussa olevat tahot tavoitteiden toteutumisesta, myös yhteistyötahojen osuus ja vastuu. Suunnitelman seuraava tarkistusajankohta on kirjattava suunnitelmaan. (Räty 2007, 184–186.)

Nuoret kokevat tärkeäksi asioiden kirjaamisen, jotta heillä on jotain konkreettista, josta he näkevät, miten ja milloin asioissa edetään. Tämä luo nuorille turvallisuuden tunnetta ja antaa nuorille varmuutta tulevasta. Asioita hoitavien ihmisten nimet, tarkat päivämäärät tapahtumista ja selkeät päämäärät ovat seikkoja, jotka nuori kokee merkitykselliseksi ja tärkeiksi itsensä kannalta. Tämä myös helpottaa nuorta hyväksymään oman tilanteensa sekä keskittymään ja rauhoittumaan tilanteensa selvittämiseen.

5.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon tai laitoshuoltoon yhdessä lapsen vanhempien, huoltajan tai muun lapsen kasvatuksesta ja huollosta vastaavan henkilön kanssa avohuollon tukitoimena asiakassuunnitelman mukaisesti tuen tarpeen arvioimiseksi tai kuntouttamiseksi. Yksin lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti tuen tarpeen arvioimiseksi, kuntouttamiseksi taikka vanhemman, huoltajan tai muutoin lapsen huollosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Avohuollon tukitoimenpiteenä ei voida sijoittaa, jos huostaanoton edellytykset täyttyvät. Avohuollon tukitoimenpiteenä sijoittamista ei siis voida käyttää huostaanoton vaihtoehtona. Toistuvia avohuollon tukitoimien sijoituksia ei voida tehdä, kuin aivan välttämättömissä tilanteissa. (Taskinen 2007, 43- 44.)

Sijoituksen arvioitu kesto sekä tavoitteet on määriteltävä sijoituksesta päätettäessä, ja yksin sijoitettaessa sijoituksen jatkamisen edellytykset sekä vaihtoehdot on arvioitava kolmen kuukauden sisällä. Arviointi on tehtävä kolmen kuukauden välein ja huostaanoton tarve on sijoitusta jatkettaessa myös arvioitava. (Taskinen 2007, 43–44.) Säännöllinen arviointi tilanteesta edesauttaa nuorta pysymään ajan tasalla tilanteestaan sekä tavoittelemaan asetettuja päämääriä. Arvioinnin tiheys ja tarpeeksi yksityiskohtaiset sekä täsmälliset välitavoitteet tukevat nuoren sitoutumista asiakasprosessin etenemisessä.

Yli 12-vuotiasta lasta ja hänen huoltajiaan tulee kuulla aina ennen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshuoltoon. Alle 12-vuotiaan lapsen mielipide selvitetään ja kuullaan myös, kuulemisesta on tehtävä merkinnät asiakirjoihin. Yhdessä vanhemman tai huoltajan kanssa sijoitettaessa tarvitaan huoltajan suostumus. Lapsen suostumusta ei välttämättä tarvita, mutta hänen kanssaan on syytä keskustella asiasta. Yli 12-vuotiasta ei voida sijoittaa avohuollon tukitoimenpiteenä, jos hän ei itse siihen suostu. Molempien vanhempien ollessa huoltajia ja toisen vanhemman kieltäessä sijoituksen, lapsi voidaan kuitenkin sijoittaa, jos lapsen kanssa asuva vanhempi antaa sijoitukseen suostumuksen ja sijoitus on lapsen edun mukaista. Avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitettujen lasten vanhemmilla säilyvät kaikki huoltajien oikeudet ja he ovat oikeutettuja esimerkiksi vaatimaan lapsensa kotiuttamista välittömästi. (Taskinen 2007, 43- 44.)

Työssämme olemme huomanneet, että kun nuori sijoitetaan avohuollon tukitoimenpiteenä yksin, esimerkiksi laitoshuoltoon, voi hän pyrkiä käyttämään hyväkseen vanhempien huoltajuuden ja päätösvallan säilymistä. Tyypillistä on, että nuori pyrkii vetoamaan vanhempien tunteisiin ja näin ollen tuo usein haastetta asiakassuhteen kehittymiselle. Erityisen tärkeää on, että nuoren sijoitusvaiheessa vanhemmat tiedostavat täysin perheen ja nuoren ongelmakohdat, jotta yhteistyö lähtee käyntiin mahdollisimman hyvin. Ongelmia syntyy, mikäli nuori pääsee vaikuttamaan vanhempiinsa siinä määrin, että vanhemmat eivät sitoudu yhteisiin kasvatulinjoihin.

Avohuollon sijoituksen päättyessä sosiaaliviranomaisilla ei ole oikeutta päättää lapsen asuinpaikasta, vaan oikeus on yksin huoltajalla. Jos huoltajat ovat erimielisiä siitä, asuinpaikasta päättää se huoltaja, joka lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskevan sopimuksen mukaisesti voi asiasta päättää. Jos sopimusta ei ole, tulee kuulla yli kaksitoista vuotta täyttäneen lapsen mielipidettä. Lapsen ollessa alle kaksitoistavuotias, lapsen asuinpaikasta päättäneen se huoltaja, jonka luona lapsi on asunut ennen sijoitusta. Vanhemmat päättävät asiasta keskenään taikka alistavat päätöksen tuomioistuimelle tai sopivat asian sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella. (Räty 2007, 215.)

6 SELVITYKSEN ESITTELY JA TOTEUTUS

6.1 Selvityksen lähtökohdat ja tavoitteet

Työskentelemme molemmat Keminmaan nuorisokodilla, josta selvitystyömme aihealoite tuli. Pohdittuamme aiheita päätimme ryhtyä kartoittamaan Keminmaan nuorisokotiin sijoitettujen nuorten avohuollon taustaa ja kestoja. Mielenkiintomme kohdistui jo ennen sijoitusta toteutettuihin avohuollon tukitoimiin, millaisia tukitoimia nuorille ja heidän perheilleen on tarjottu ja kauanko ne ovat kestäneet. Meidän ja nuorisokodin johtajan yhteisenä intressinä oli selvittää vuonna 2005 sijoitettujen nuorten avohuollon taustaa, koska kyseisenä vuonna valtaosa nuorista oli sijoitettu avohuollon tukitoimenpiteenä. Mielenkiinto kohdistui siihen, olivatko avohuollon tukitoimenpiteet olleet riittäviä tai tarkoituksenmukaisia sijoitettujen nuorten kohdalla, vai olisivatko huostaanoton kriteerit täyttyneet. Näiden lähtökohtien saattelemana lopullisiksi tutkimuskysymyksiksi muodostuivat;

Kuinka kauan lastensuojeluasiakkuus on kestänyt?

Millaisia avohuollon tukitoimia on tarjottu ja käytetty?

Seuraavaksi kerromme lyhyesti Keminmaan nuorisokodin tarkoituksesta ja toiminnasta. Keminmaan nuorisokoti on vuonna 2003 perustettu ympärivuorokautinen kasvatus – ja hoitolaitos. Nuorisokoti on tarkoitettu 12–18 -vuotiaille erityisnuorille, joilla on käyttäytymis-, elämäntapa-, mielenterveys- tai päihdeongelmia. Se toimii myös tarvittaessa nuorten jälkihuolto- ja tukipaikkana ja pyrkii pitämään nuoriin yhteyttä heidän siirryttyään itsenäiseen elämään. Nuorisokoti tarjoaa nuorille ympärivuorokautisen, kodinomaisen, turvallisen ja yksilöllisyyttä kunnioittavan kasvu- ja itsenäistymisympäristön. Korjaava, tavoitteellinen kasvatus ja uusien toimintamallien löytäminen entisten tilalle tähtää nuorten omaan elämänhallintaan ja luo pohjan aikuistumisprosessille. Nuorisokodin toiminnan tarkoituksena on luoda lastensuojelun kohteena oleville erityisnuorille sosiaa-

liset, psyykkiset ja fyysiset puitteet, joissa nuori voi turvallisesti kasvaa ja kehittyä. Keskeisiä tavoitteita ovat elämän mukanaan tuomien kriisien läpikäyminen, uusien käyttäytymismallien löytäminen ja vastuuseen oppiminen. (Keminmaan nuorisokoti 2007.)

6.2 Selvitystyön toteutus

Aiheen valittuamme selvitimme vuonna 2005 sijoitettujen nuorten sijoituskunnat, joita oli kaiken kaikkiaan kahdeksan. Lähetimme tutkimusluvut helmikuussa 2007 kyseisiin kuntiin ja pyysimme vastausta tutkimusluvan myöntämiseksi huhtikuun loppuun mennessä. Tutkimuslupia saimme määräaikaan mennessä vain kahdesta kunnasta, joten teimme uuden kyselykierroksen toukokuussa tutkimuslupien saamiseksi. Tämäkään ei tuottanut haluttua tulosta, joten sinnikkäästi yritimme vielä puhelimitse saada vastauksen tutkimuslupien myöntämiseen. Puhelinkierroksen jälkeen tutkimuslupien lopullinen saldo oli neljä sijoittajakuntaa kahdeksasta eli 50 %. Vuonna 2005 nuoria oli sijoitettu Keminmaan nuorisokotiin neljätoista, kahdeksasta kunnasta. Saimme tutkimusluvan neljästä kunnasta, joista oli sijoitettu yhteensä yhdeksän nuorta. Vastaukset koskivat prosentuaalisesti 64 %:a sijoitetuista nuorista. Vaikka tutkimuslupien määrä ei täysin tyydyttänyt meitä, olimme kuitenkin tyytyväisiä siihen, että saimme luvat juuri niistä kunnista, joista oli määrällisesti eniten sijoitettu nuoria.

Hankalan ja hitaan alun jälkeen ryhdyimme sopimaan haastatteluaikoja sosiaalityöntekijöiden kanssa kerätäksemme aineiston nuorten avohuollon taustasta ja kestosta. Haastatteluaikojen saaminen ei ollut helppoa sosiaalityöntekijöiden ajanpuutteen ja lopulta myös kesä- ja pakkolomien vuoksi. Saimme haastattelut lopulta tehtyä kesän ja syksyn aikana. Haastattelut suoritimme pääsääntöisesti käymällä paikan päällä sosiaalitoimistoissa, yhtä puhelinhaastattelua lukuun ottamatta. Lisäksi saimme tutustua nuorten asiakaskertomuksiin haastattelun tueksi. Haastatteluja vaikeutti suurimmassa osassa kirjattujen tietojen puutteellisuus kirjausjärjestelmissä, mihin myös osa sosiaalityöntekijöistä kiinnitti huomiota. Osa haastatteluiden tuloksista on muistinvaraisia juuri tämän vuoksi.

Teoriaosuutta kirjoitimme loppusyksystä kevääseen saakka. Muuttunut lastensuojelulaki toi haastetta tähänkin, koska halusimme työmme sisältävän uusinta tietoa lastensuojelun

tilasta nimenomaan avohuollon saralla. Myös kirjallisuuden samankaltaisuus ja suppeus etenkin avohuollon osalta vaikeutti teoriaosuuden kokoamista. Keväällä ryhdyimme analysoimaan keräämäämme aineistoa ja pohtimaan sen sisältöä sekä viimeistelemään teoriaosuutta.

6.3 Tutkimusmenetelmä

Selvityksemme on laadullinen tutkimus, jossa kuvaamme keräämäämme aineistoa avohuollon tukitoimien kestosta ja muodoista tiettyinä ajanjaksona. Tarkoituksena ei ole tehdä yleisiä päätelmiä ilmiöstä, vaan etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia aineistosta. Laadullisen tutkimuksen aineisto on usein ilmiasultaan tekstiä, esimerkiksi haastattelut, kirjeet tai omaelämäkerrat. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla ei tule olla valmiita oletuksia, vaan tutkimusprosessissa tulisi löytää ja oppia uutta tutkimuksen kuluessa. Tutkimussuunnitelma elää usein hankkeen mukana, mikä kuvaa hyvin ilmiöiden prosessiluonnetta ja eri vaiheiden yhteenkietoutuneisuutta. (Eskola & Suoranta 1999, 13–20.)

Aineiston selvitykseen keräsimme haastatteleamalla kuntien sosiaalityöntekijöitä. Tärkeintä haastattelussa oli saada mahdollisimman paljon tietoa haluamistamme asioista ja tämän varmistamiseksi kerroimme haastatteluaikoja sopiessamme, mitä haluamme tietää haastattelussamme. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme temahaastattelua, jolloin etukäteen valittuja kysymyksiä voitiin täsmentää tarkentavilla kysymyksillä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75–77.) Päädyimme temahaastatteluun, koska meillä oli kaksi varsinaista kysymystä joihin halusimme vastauksen ja tiesimme, että joutuisimme tarkentamaan kysymyksiä saadaksemme tarkat vastaukset kysymyksiimme. Koska aineisto oli hajanaista ja sosiaalityöntekijöiden tiedot osin muistinvaraisia, jouduimme tarkentamaan kysymyksiämme runsaasti.

Analyysimenetelmänä käytimme sisällönanalyysia, jota voidaan kuvata seuraavien vaiheiden kautta: valitaan aihe, tutustutaan aineistoon, pelkistetään aineisto, luokitellaan aineisto ja kirjoitetaan yhteenveto. Laadullisen analyysin suurimpana pullonkaulana voidaan nähdä se, että tutkimuksen aineistosta löytyy useita kiinnostavia asioita joita ei ole etukäteen osannut ajatella. Nämä uudet kiinnostavat asiat voivat saada tutkijan hä-

milleen, koska kaikkia näitä esiin nousevia asioita olisi kiinnostava tutkia. Laadullisessa analyysissä kuitenkin tutkittava alue on rajattava tarkkaan, sen on oltava kapea ilmiö ja sitä on tutkittava tarkoin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94.) Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivis ja pelkistetty kuvaus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105).

Haastatteluissa nousi esille myös paljon mielenkiintoa herättävää tietoa ja aineistoa, mikä täytyi kuitenkin rajata selvityksen ulkopuolelle, jotta pysyimme rajatussa aiheessa. Suhteellisen suuri osa nuorista ei ollut sitoutunut avoimuuteen, mielenkiintoista olisi ollut selvittää, esimerkiksi nuoria haastatteleamalla sitä seikkaa, miksi nuoret eivät olleet sitoutuneet niihin. Nuorten oma osallisuus asiakkuuteensa puhutteli meitä paljon. Mielekästä olisi siis ollut selvittää, myös sitä asiaa, miten nuoret kokevat voidensa vaikuttaa omaan tilanteeseensa, kuullaanko heitä ja otetaanko heidän mielipiteensä ja toiveensa huomioon päätöksiä tehdessä. Näistä edellä mainituista seikoista olisi mahdollista ja mielekästä tehdä vaikka jatkotutkimus.

7 TULOKSET

7.1 Yleistä

Selvityksessä käytetyn tutkimusjoukon pienuuden vuoksi emme voi kovinkaan yksityiskohtaisesti eritellä tuloksia, jotta tutkimusjoukon yksityisyys säilyy eikä nuorten henkilöllisyyttä pysty tulkitsemaan selvityksestä. Sijoittajakunnat sijaitsevat kaikki Pohjois-Suomessa, mutta emme nimeä kuntia, jotta tuloksista ei voi päätellä henkilöllisyyksiä. Kunnat ovat kooltaan hyvinkin erisuuruisia asukasmääriltään eikä näin ollen yhtäläisyyksiä siltä osin voida hakea. Myös tässä selvityksessä syyt lastensuojeluasiakkuuteen ovat hyvin samankaltaisia niin keskenään kuin verrattaessa yhteiskunnallisiin huolenaiheisiin ja syihin.

Vanhemmuuden puute ja rajojen asettamisen vaikeus nousi yhtenä isona tekijänä esille selvityksessä päihteillä oireilun lisäksi. Näiden kahden tekijän myötävaikutuksenakin suurella osalla nuoria ilmeni myös koulunkäyntivaikeuksia. Vanhemmuuden puuttuminen ja rajojen asettamisen vaikeus näkyi näiden nuorten kohdalla rajattomuutena ja auktoriteetin puuttumisena, jolloin nuoret itse määrittelivät tulemisensa ja menemisensä. Vuorokausirytmit olivat pääläellään ja säännöllinen arki puuttui usean kohdalla. Näistä seurauksena nuori ajautui usein epäsuotuisaan kaveripiiriin ja sitä myötä erilaisten päihteiden käyttämiseen. Huoli näistä nousi esille yleensä vasta vanhempien uupumisen tai jonkun muun ulkopuolisen tahon yhteydenoton jälkeen, jolloin nuoren oireilu on jo ehtinyt jatkua pitkäänkin. Yhteydenoton tullessa jostain muualta kuin kotoa, kyseessä oli useimmiten koulu tai jokin viranomaistaho, esimerkiksi poliisi.

Selvityksessä nousi myös selkeästi esille perhetilanteen vaikutus nuoren kehitykseen. Reilusti yli puolet sijoitetuista nuorista oli avioeroperheistä ja tämä on yksi olennainen syy nuoren oireiluun. Vanhempien päihdeongelmat ja sitä myötä kyvyttömyys huolehtia nuoren kasvatuksesta ja kehityksestä nousivat myös yhtenä varteenotettavana syynä nuorten oireiluun. Nuoret itse oireilivat usein päihteidenkäytöllä, väkivaltaisella käytöksellä, karkailuna kotoa, lintsauksena koulusta ja osa vetäytymällä syrjään ympäröivästä elämästä. Myös näiden monien tekijöiden yhdistelmä aiheutti suuren ongelmavyöhdin.

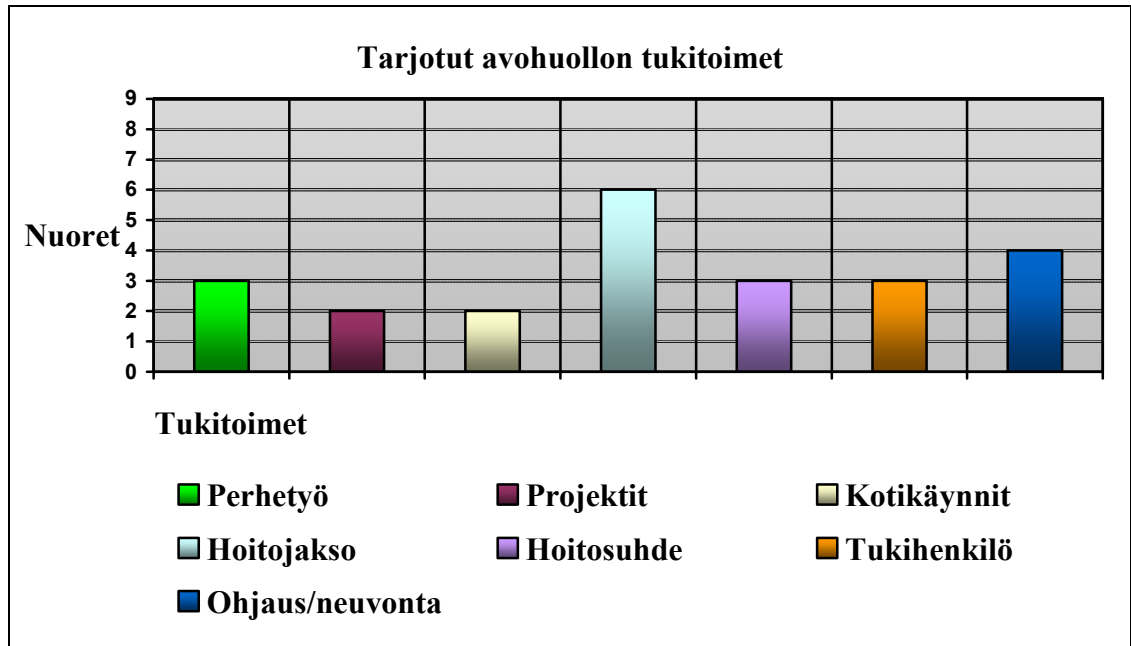
7.2 Avohuollon tukitoimenpiteet ja niiden kesto

Kaikkien nuorten kanssa oli tietenkin sovittu palavereita eri kokoonpanojen kanssa tilanteesta riippuen. Palavereihin osallistuivat yleensä sosiaaliviranomaisten ja perheen lisäksi koulun henkilökuntaa. Koulu on usein ensimmäinen taho, joka nostaa esiin huolen nuoren tilanteesta. Nuorten ongelmat näkyvät koulussa levottomuutena, väsymyksenä, keskittymiskyvyn puutteena ja häiriökäyttäytymisenä. Myös poissaolojen määrä usein kasvaa ja levottomuus näkyy konkreettisesti oppimisessa sekä siihen osallistumisessa. Oireilu juontaa juurensa usein kotioloista tai vanhempien kyvyttömyydestä asettaa rajoja. Nuoret kokeilevat rajojaan eikä kotoa aina löydy voimavaroja ja jaksamista asettaa nuorelle iänmukaisia rajoja. Tällöin nuoret asettavat rajat itse ja kulkevat ja menevät miten itse tahtovat. Vuorokausirytmä on tällöin usein pääläellaan ja päivisin nuori saattaa nukkua ja kulkea yöt milloin missäkin kaveripiirissä.

Varsinaista ohjausta ja neuvontaa sosiaalitoimen työmenetelmänä oli tarjottu ja toteutettu vain neljälle perheelle. Tämä osin myös sen vuoksi, että kaikissa kunnissa ei ollut ohjausta/neuvontaa varsinaisena työmenetelmänä, vaan se sisältyi osana normaaliin sosiaalityöhön. Ohjausta ja neuvontaa on siis todennäköisesti tarjottu ja toteutettu useampaankin perheeseen, mutta se ei ilmene työmenetelmänä, koska siitä ei ollut kirjallista dokumenttia asiakaskertomuksissa. Mielestämme ohjauksen ja neuvonnan roolia tulisi korostaa enemmän työväliseenä, nimenomaan ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa. Ohjaus ja neuvonta kuuluvat sosiaalityön peruspalveluihin ja sitä toteutetaan asiakassuhteen alusta loppuun erilaisissa yhteyksissä. Kuitenkin ohjauksen ja neuvonnan rooli tulisi nostaa merkittävämmäksi työväliseksi, jotta sillä päästäisiin tarkoituksenmukaisiin tuloksiin. Ohjauksen ja neuvonnan kautta perheet voisivat varhaisemmassa vaiheessa pyrkiä havaitsemaan mitä he itse voisivat tehdä korjatakseen syntyneitä ongelmia.

Aiemmin työssämme olemme nostaneet esille lapsen osallisuuden tärkeyden ja mielestämme ohjauksessa ja neuvonnassa tulisi erityisesti huomioida lapsen osallisuuden merkitys. Olemme huomanneet omassa työssämme, kuinka tärkeäksi sitoutumisen kannalta on nuorten kokemus kuulluksi tulemisesta ja omiin asioihin vaikuttamisesta. Kun nuori itse kokee, että hän on pystynyt vaikuttamaan siihen, miten hänen asioissaan edetään ja toimitaan, sitoutuminen prosessiin on syvempää ja pysyvämpää. Myös perheen ja muun läheisverkoston osallisuus nuoren hoidossa on tärkeää, tällöin hekin kokevat oman osallisuutensa tärkeänä ja merkittävänä.

Seuraavassa kuviossa (kuvio 5.) kuvaamme selvitykseen osallistuneille nuorille ja heidän perheilleen tarjottuja avohuollon tukitoimien muotoja, sekä missä määrin niitä on tarjottu.

Kuvio 5. Nuorille tarjotut avohuollon tukitoimet.

Perhetyötä on tarjottu kolmen nuoren perheelle. Yhdessä perheessä tarjottu perhetyön mahdollisuus ei lähtenyt käyntiin johtuen nuoren sitoutumattomuudesta. Kahdessa muussa perheessä perhetyötä toteutettiin suhteellisen pitkään, toisessa kaksi vuotta ja toisessa kahdeksan kuukautta. Perhetyön muodot poikkeavat toisistaan paikkakunnasta ja myös perheen tarpeista riippuen. Eri paikkakunnilla on käytössään erilaisia perhetyön muotoja työmenetelminä. Törmäsimme selvityksessämme siihen seikkaan, että perhetyötä toteutetaan suhteellisen vähän pienemmissä kunnissa verrattuna suurempiin kuntiin. Pienemmissä kunnissa resurssit tarjota perhetyötä olivat vähäisemmät, yhden työntekijän kuormitus hoitaa kaikkia perhetyötä tarvitsevia kasvoi liian suureksi.

Selvitykseen osallistuneista nuorista osalle oli tarjottu Alvari-perhetyötä, joka on Ensi – ja turvakotien liiton ja sen jäsenyhdistysten yhteishanke. Perhetyön malli on suunnattu eritoten lastensuojeluperheille, joissa tukea tarvitaan kotiin. Terapeuttinen auttaminen toteutetaan yhdessä toimien ja vuorovaikutuksessa perheen ja sen erilaisten verkostojen kanssa. Perhetyö perustuu sopimukseen kunnallisen lastensuojelun kanssa ja sen työmuotoihin kuuluvat kotona tehtävä työ ja sen erilaiset menetelmät, sosiaalinen kuntou-

tus sekä arviointi. Alvari-perhetyön asiakassuhteet kestävät noin 1-2 vuotta. (Niemi, Helena (toim.) 2002, 10.)

Yhtenä avohuollon tukitoimenpiteenä on ohjattu nuoria erilaisten käynnissä olevien projektien piiriin. Selvityksessä mukana olleista nuorista kahdelle on tarjottu mahdollisuutta saada tukea nuoriin suunnatuista projekteista. Molemmissa tapauksissa nuori itse ei sitoutunut ottamaan projektista tarjottua tukea vastaan. Selvitykseen osallistuneista kolmelle on tarjottu mahdollisuutta tukihenkilöön, kahdelle erilaisten projektien kautta, jotka eivät kuitenkaan toteutuneet nuorten sitoutumattomuuden vuoksi. Yhdelle nuorelle tarjottiin tukihenkilöä perhetyön kautta ja tämä tukihenkilötoiminta toteutui vajaan vuoden ajan.

Tukihenkilötoiminnan tarkoituksena on tarjota vaikeassa elämäntilanteessa oleville perheille kodin ulkopuolinen aikuinen ja tasapainoinen ihmissuhde. Jos tukisuhde suunnataan nuoreen, voi se olla luonteeltaan ennaltaehkäisevää, korjaavaa tai jälkihuoltoon kuuluvaa toimintaa. Useimmiten tukisuhteeseen sisältyy nuoren tukeminen käytännön asioiden hoidossa sekä empaattinen myötäeläminen nuoren elämäntilanteessa. Usein myös nuori kaipaa turvallisen aikuisen läsnäoloa ja yhdessä tekemistä arkipäiviensä rinnalle. Tukihenkilötoiminnasta ja sen tavoitteesta sovitaan erikseen laadittavassa asiakassuunnitelmassa. (Lastensuojelun käsikirja 2008.)

Sosiaalitoimesta varsinaisia kotikäyntejä on tehty kahden nuoren kotiin. Näistä kotikäynneistä osa on ollut yllätyskäyntejä ja osa ennalta sovittuja. Muita kotikäyntejä on myös tehty, esimerkiksi perhetyön nimissä. Kotikäynnit ovat merkityksellistä sosiaalityötä. Sosiaalityöntekijä voi tehdä kotikäyntejä nuoren perheeseen työparina jonkin viranomaistahon kanssa. Kotikäynneillä saadaan todellisempi kuva perheen tai nuoren arjesta ja asiakkaisiin voidaan luoda yhteys enemmän nuoren tai perheen ehdoilla. (Lastensuojelun käsikirja 2008.)

Erilaisia hoitajaksoja nuorille on tarjottu ja toteutettu kuuden nuoren kohdalla. Hoitajakset ovat olleet pituudeltaan hyvin erimittaisia, ne ovat vaihdelleet muutamista päivästä muutamiin kuukausiin. Lyhyet viikon jaksot sijoittuvat sairaalan nuorisopsykiatrian poliklinikalle tutkimusjaksoiksi. Joitakin lyhyitä jaksoja on myös toteutettu nuoren tilanteen pysäyttämiseksi tai kriisiytyneen tilanteen selvittämiseksi ensi- ja turvakodeissa. Avohuollon tukitoimenpiteenä on nuoria sijoitettu pitemmäksi aikaa myös nuorisopsy-

kiatrian osastolle sekä päihdekuntoutuksen yksikköön. Pitempiä sijoituksia on ollut yksin nuorelle sekä yhdessä huoltajan kanssa. Tutkimusjaksoja, jotka ovat olleet pituudeltaan kuukaudesta neljään kuukauteen, on toteutettu neljälle nuorelle. Näistä kaksi on ollut myös lyhyellä, viikon mittaisella tutkimusjaksolla nuorisopsykiatrian suljetulla osastolla. Lyhyitä noin viikon mittaisia kriisiytyneen tilanteen pysäytyspätkiä on ollut kolmella nuorella. Hoitajaksoihin kuuluu keskustelut moniammatillisen henkilökunnan kanssa, kolmella nuorella on ollut hoitosuhde. Erikseen hoitosuhde on säilynyt kahdella nuorella tutkimusjaksojen ulkopuolella.

Tutkimusjaksolla kartoitetaan nuoren tilannetta lääketieteellisin, psykologisin, sosiaalisin sekä hoitotyön keinoin. Kartoituksen tavoitteena on saada monipuolinen kuva ja ymmärrys nuoren tilanteesta sekä hoidon ja tuen tarpeesta. Jaksolla arvioidaan myös mahdollinen jatkohoidon tarve, joka toteutetaan tarvittaessa nuorisopsykiatrian poliklinikalla tai -osastolla. Mikäli jatkohoidon tarve on muuta kuin psykiatrista hoitoa, ohjataan nuori muihin hoitoa tarjoaviin yksiköihin. (Lapin sairaanhoitopiiri 2008.)

Selvitykseen osallistuneiden nuorten lastensuojeluasiakkuuden kesto vaihteli pisimmästään viidestä vuodesta välittömään sijoitukseen. Niille nuorille, jotka olivat olleet lastensuojelun asiakkuuden piirissä pitempään, oli tarjottu enemmän ja erilaisia avohuollon tukitoimenpiteitä. Ne nuoret, joiden kohdalla tilanne oli akuutisti kriisiytynyt niin pahaksi, että sijoitus nähtiin parhaimmaksi vaihtoehdoksi tai muut avohuollon tukitoimet eivät olleet tarkoituksenmukaisia käyttää. Näistä nuorista osa sijoitettiin avohuollon tukitoimenpiteenä, suurin osa kuitenkin kiireellisenä huostaanotona.

Tuloksia analysoidessa huomasimme, että tutkimusjoukko jakaantui melko selkeästi kahteen osaan. Toinen, pienempi, puolisko koostui nuorista, jotka olivat olleet pitempään, minimissään vuoden ajan lastensuojeluasiakkaita. Suurempi osa nuorista oli lyhyen lastensuojeluasiakkuuden omaavia, nuoren tai perheen ongelmat olivat kärjistyneet hyvin nopeasti niin suuriksi tai vanhempien voimavarat ehtyneet niin loppunsa, että sijoitus nähtiin parhaana vaihtoehtona. Kuten päätelläkkin voi, näille lyhyen asiakassuhteen omaaville nuorille ja heidän perheilleen ei keritty tarjoamaan juurikaan avohuollon tukitoimenpiteitä, kun taas pitemmän asiakassuhteen omaavista nuorista lähes jokainen oli saanut osakseen joitain avohuollon tukitoimenpiteitä ennen sijoitukseen päättymistä.

8 POHDINTA

Alkuun haluamme pohtia opinnäytetyön tekoprosessiamme, sitä kuinka idea työhön syntyi, kypsyi ja työsty. Kuten olemme työssämme muutamaan kertaan tuoneet esille, aihe opinnäytetyöhömmme tuli Keminmaan nuorisokodilta ja yhteisten kiinnostusten kohteiden vuoksi asia jäi kypsymään mieliimme. Ajatustyö- ja pohdintavaiheessa, ennen teoriatietoon tutustumista tai sen etsimistä, opinnäytetyömme ajatus tuntui erittäin mielenkiintoiselta ja jokseenkin helpohkolta. Tutkimuslupien niukka palautuminen sai meidät pohtimaan sitä, saammeko aiheesta tarvittavan laajan ja kuitenkin anonymiteetin suojaavan työn. Uusi kyselykierros kuitenkin toi sen verran lisämateriaalia, että työn kokoaminen tuntui jo mutkattomammalta.

Teoriaosuuden kokoaminen oli myös haaste sinänsä. Yllätyimme kovasti siitä, että kirjoitettu tieto avohuollon tukitoimenpiteistä oli kovin suppeaa. Se kirjallisuus, josta tietoa löytyi, omasi useimmiten kapean maininnan avohuollon tukitoimenpiteistä ja kirjoitelmat olivat kirjoissa lähestulkoon saman sisällön omaavia. Olimme rajanneet ja alustavasti otsikoineet työmme heti prosessin alkuvaiheessa; sisällöltään työmme on pysynyt kutakuinkin alustavan suunnitelman rajoissa. Meillä kummallakin oli hyvin yhteneväiset ajatukset siitä, mitä työmme tulee sisältää ja mitkä seikat taas eivät kuulu olennaisesti työmme sisältöön. Teoriaosuutta kootessamme huomasimme kuitenkin, että koska kirjallisuutta aiheeseen on kovin vähäisesti, täytyi opinnäytetyön sisältöä joiltain osin laajentaa. Tässä vaiheessa mielessämme käväisi ajatus siitä, jos aihetta vaihtamalla pääsimme helpommalla ja hetkeksi jäimme haaveilemaan aiheesta, johon kirjallisuutta löytyisi runsaasti.

Selvitystyön tekeminen ei myöskään ollut aivan niin helppoa ja näppärää kuin olimme ajatelleet. Emme olleet huomanneet varautua siihen, kuinka täysiä sosiaalityöntekijöiden kalenterit ovat kevään korvalla ja kun jostakin on tingittävä, niin mahdolliset ajat meidän tapaamisellemme olivat kortilla. Kesällä taas sosiaalityöntekijöiden kesälomat, sairauslomat ja pakkolomat vaikeuttivat tapaamisajan saamista. Lähes puoli vuotta kului, kunnes kaikki haastattelut olivat kasassa.

Haastatteluiden tekeminen oli kaiken kaikkiaan hyvin opettavainen kokemus. Kävimme viisi eri reissua kunnissa haastattelemassa sosiaalityöntekijöitä, yhteen kuntaan jou-

duimme tekemään useamman reissun sosiaalityöntekijöiden kiireisten aikataulujen vuoksi. Yhden haastattelun teimme puhelimitse pitkän välimatkan vuoksi. Näistä viidestä kerrasta voisimme kertoa sen verran, että jokaiselle haastattelukerralle osasimme valmistautua aiempaa paremmin, joskin parannettavaa on vieläkin. Tutkimuslupapyyntöni yhteydessä olimme lähettäneet kuntiin saatekirjeen, josta kävi ilmi asiat, joihin tietoutta halusimme. Lisäksi vielä tapaamisaikaa sopiessamme kävimme läpi sosiaalityöntekijöiden kanssa aiheen ja kysymykset, joita selvitimme. Pienempien kuntien sosiaalityöntekijöiden haastattelut sujuivat pääpiirteittäin joutuisammin, suuremmissa kunnissa taas sosiaalityöntekijöiden valtaisa kiire sekä lukuisimmat lastensuojeluasiakkaiden määrät heijastuivat ja näkyivät haastatteluissa.

Haastetta ja lisätyötä haastatteluissa tiedonkeruulle toi se, että joissakin tapauksissa nuoren sosiaalityöntekijät olivat vaihtuneet useaan otteeseen, kirjausjärjestelmät olivat uusiutuneet ja sitä myötä kirjauksia ei siihen hätään löytynyt ja osa sosiaalityöntekijöiden antamista haastattelutiedoista oli muistinvaraisia. Kukaan sosiaalityöntekijöistä ei myöskään ollut millään tavalla kerinnyt valmistautua haastattelutilanteeseen, osa kuitenkin tiesi ja muisti, millä asioilla tulimme haastattelemaan.

Opinnäytetyön kypsymissvaihe oli meidän prosessissamme pisin vaihe, itsessään opinnäytetyön tekeminen oli mielestämme melko tiivis puristus, joka kesti muutaman kuu-kauden. Työstämissvaiheessa aikataulu oli hyvin tiukka ja yhteisen ajan löytäminen toisinaan todella vaikeaa molempien työskennellessä vuorotöissä kokopäiväisesti. Koimme kuitenkin työn kokonaisuuden kannalta hyväksi, että työskentely opinnäytetyön parissa oli lähes päivittäistä. Ajatukset pysyivät koko tiiviin työskentelyprosessin läpi ajan tasalla ja hyvin muistissa. Kevät läheni ryminällä ja opinnäytetyön hienosäätöön aikaa jäi vähäisesti, kuitenkin olemme hyvin tyytyväisiä työn kokonaiskuvaan ja sisältöön.

Meistä oli todella mielenkiintoista pohtia näitä asiakastapauksia, sitä olisiko nuoren tilanteeseen pitänyt puuttua aiemmin ja miten siihen kyettäisiin puuttumaan aiemmin. Suurella osalla tutkimusjoukon nuorista ongelmat olivat siis kriisiytyneet nopeasti. Nuoret eivät kunnioittaneet vanhempiaan, eivätkä vanhemmat löytäneet enää keinoja, joilla saada jälkikasvunsa kuriin. Pohdimme pitkään sitä, ovatko vanhempien voimat todellakin tuossa tilanteessa niin lopussa, että he eivät enää jaksa ottaa vastaan avoimuuden tukitoimia ja yrittää korjata tilannettaan kotona vai eivätkö sosiaalityöntekijät osaa vielä

käyttää ja tarjota avohuollon tukitoimenpiteitä perheille. Uskomme, että vastauksia löytyy molemmista tahoista.

Haastattelujen tuloksien analysointi oli mielestämme hyvin mielenkiintoinen ja mukava työskentelyvaihe. Tutkimusjoukko oli hyvin suppea, joten mitään suurempia johtopäätöksiä tulosten perusteella ei voi kuitenkaan vetää. Meille tulosten tutkiminen ja analysointi oli kuitenkin hyvin mielekästä, johtuen suurilta osin siitä, että työskentelemme molemmat Keminmaan nuorisokodilla ja tutkimusjoukko oli meille suurilta osin tuttu.

Suomalaisten ihmisten mieliin on luullaksemme hyvin voimakkaasti iskostunut mielikuva 1950-luvun sosiaalihuollosta, jossa lähes ainoa lastensuojelullinen työkalu oli huostaanotto. Tämä ajatus ja kauhukuva on mielestämme edelleen suomalaisten alitajunnassa. Mielikuva siitä, että jos avaa suunsa perheensä tai lapsensa ongelmista, ainoa vaihtoehto tilanteen ratkaisemiseksi on se, että sosiaalityöntekijä tulee ja huostaanottaa lapsen tai nuoren. Tällaisen ajattelun vuoksi suomalaiset perheet yrittävät mielestämme liian pitkään ns. salata ongelmiaan ja useimmiten ongelmat sitten räjähtävät paisuttuaan valtavan suuriksi. Vanhempien voimavarat ovat useimmiten palaneet loppuun salailun ja ongelmien kieltämisen myötä ja tuolloin lapsen tai nuoren sijoittaminen nähdään kummankin osapuolen mielestä parhaana vaihtoehtona.

Käydessämme läpi tutkimusjoukollemme tarjottuja tukitoimia, hämmästyimme sitä, että avohuollon tukitoimien käyttäminen on ollut melko vähäistä. Itse olemme työmme kautta huomanneet, että eritoten neuvontaa ja ohjausta tulisi korostaa enemmän työmenetelmänä. Myös avoimuutta ja asioista suoraan puhumista tulisi käyttää rohkeasti. Toisinaan nuoret ovat tuoneet esille, että jotakin avohuollon tukitoimenpidettä heille on tarjottu, mutta ”siihen ei ollut pakko alkaa”. Nuoret eivät välttämättä sisäistä oikein avohuollon tukitoimien vapaaehtoisuutta. Ohjauksessa ja neuvonnassa tulisi mielestämme selkeästi käydä läpi se, mitä vapaaehtoisuudella tarkoitetaan ja mitä seuraa siitä, jos nuori ei sitoudu avohuollon tukitoimiin. Näin nuori pystyy itse osallistumaan ja vaikuttamaan asioihinsa, eikä sitten mahdollinen sijoitus päätös tule nuorelle yllätyksenä, kun hän tietää etukäteen miten asioista on sovittu ja miten sijoituksen olisi voinut välttää.

Uskomme, että me itse saimme selvitystuloksista irti paljon enemmän kuin voimme työssämme anonymiteettisuojaan säilyttämiseksi esittää. Jos selvityksestämme joitain johtopäätöksiä voisi esittää, olisivat ne mielestämme seuraavanlaisia. Koska tulevaisuu-

den lastensuojelutyössä korostetaan varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, tulisi avohuollon tukitoimenpiteiden käyttöä lisätä huomattavasti. Myös lastensuojelutyön luonteen ja profiilin muuttumisesta olisi hyvä jakaa tietoa suomalaisille, jottei käsitys 1900-luvun loppupuolen sosiaalihuollosta vallitsisi enää niin voimakkaasti.

LÄHTEET

- Araneva, Mirjam 2007. Lastensuojelulaki 417/2007. Pelastakaa lapset ry, Lastensuojelun lakimiespalvelu.
- Ervast, Sari-Anne & Tulensalo, Hanna 2006. Sosiaalityötä lapsen kanssa. Kokemuksia lapsikeskeisen tilannearvion kehittämisestä. Yliopistopaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Vastapaino, Jyväskylä.
- Heino, Tarja & Kuoppala, Tuula & Säkkinen, Salla 2006. Paras ja lastensuojelu- parasta lastensuojeluun! Sosiaaliturva 18/06. Luettu 21.4.2008
http://209.85.135.104/search?q=cache:kguI2vL_IfYJ:www.sosiaaliturva.fi/mp/db/file_library/x/IMG/32853/file/Paras-lastensuojelu18-06.pdf+parasta+lastensuojeluun&hl=fi&ct=clnk&cd=1&gl=fi
- Kaivosoja, Matti 2007. Mitä mahdollisuuksia uusi lastensuojelulaki ja salassapitosäännökset antavat väkivallan vähentämiseen? Luettu 21.4.2008.
[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Kaivosoja%20100507/\\$file/Kaivosoja%20100507.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Kaivosoja%20100507/$file/Kaivosoja%20100507.pdf)
- Keminmaan nuorisokoti – Saava Oy 2008. Luettu 5.3.2008.
<http://www.pohjanranta.com/saava/default.htm>
- Kuuskoski, Eeva 2006. Lastensuojelupalvelut ja niiden toimivuus. Luettu 3.5.2008.
http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=43390
- Lapin sairaanhoitopiiri 2007. Nuorisopsykiatrian osasto Lähde. Luettu 14.4.2008.
<http://www.lshp.fi/default.aspx?nodeid=10664&contentlan=1>
- Lastensuojelulaki 2007. 13.4.2007/417
- Lastensuojelun käsikirja 2008. Asiakkuuden alkaminen. Luettu 25.4.2008.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/asiakkuudenalkaminen/>

Lastensuojelun käsikirja 2008. Ehkäisevä lastensuojelu. Luettu 29.4.2008.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>

Lastensuojelun käsikirja 2008. Tukihenkilö tai tukiperhe. Luettu 19.4.2008.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tukihenkilö/>

Lastensuojelun käsikirja 2008. Tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen.

Luettu 14.4.2008. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/ongelmatilanteenselvittaminen/>

Lastensuojelun käsikirja 2008. Varhainen puuttuminen nuorten palveluissa. Luettu

19.4.2008. <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/e277ef62-fbec-4b0f-94a4-6c917f3e5756.aspx#otsikko5>

Lastensuojelun käsikirja 2008. Yhteenveto lastensuojelutarpeen selvityksestä. Luettu

14.4.2008. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojelutarpeenselvitys/yhteenveto/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2006. Hallituksen esitys lastensuojelulaiksi. Luettu

9.4.2008. http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=1589790

Mikkola, Matti & Helminen, Jarkko 1994. Lastensuojelu. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Möller Sointu 2004. Sattumista suunnitelmallisuuteen Lapsen elämäntilanteen kartoitus lastensuojelussa. Pesäpuu ry, Jyväskylä.

Niemi Helena (toim.) 2002. Ensi- ja turvakotien liitto. Mitä on Alvari-perhetyö.

Nykypaino Oy, Helsinki.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus n.d. Lastensuojeluprosessi Pellon kunnassa. Luettu 25.3.2008. <http://www.sosiaalikallega.fi/mallit/pello>.

Puonti, Anna-Maija & Saarnio, Tuula & Hujala, Anne 2004. Lastensuojelu tänään. Tammi, Jyväskylä.

Rousu, Sirkka & Holma, Tupu 1999. Laadunhallinnan perusteita lastensuojelutyöhön. Kuntaliiton painatuskeskus, Helsinki.

Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Edita Publishing oy, Helsinki.

Sinko, Päivi 2007. Uudistuva lastensuojelulaki. Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Luettu 9.4.2008. http://74.125.39.104/search?q=cache:_RPTcpjxNdcJ:verso.palmenia.helsinki.fi/asp/datasto-re/download.asp%3Fds_id%3D159%26Uudistuva%2Blastensuojelulaki%2BPorvoo%2B24.5..ppt+uudistuva+lastensuojelulaki+sinko&hl=fi&ct=clnk&cd=2&gl=fi

Sosiaalialan kehittämishanke 2003–2007. –Mitä saatiin aikaan. Luettu 19.5.2008. <http://www.sosiaalihanke.fi/Resource.phx/sosiaalihanke/paatostilaisuudet.htx.i984.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Uusi lastensuojelulaki parantaa perheiden oikeusturvaa. Luettu 25.3.2008. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/11030/index.htm>

Stakes 2006. Lastensuojelu 2006. Luettu 19.4.2008. <http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojeluteksti.htm>

Stakes 2007. Huolen harmaa vyöhykkeistö. Luettu 15.4.2008. http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/436F58D4-A3E1-4EDD-81F7-5050E273A455/0/Huolen_vyohykkeisto.pdf

Taskinen, Sirpa 2003. Huostaanotto. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi.

Taskinen, Sirpa 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Gummerus

- kirjapaino Oy, Vaajakoski.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Tuurala, Timo 2008. Lastensuojelutarve kasvaa – miksi? Luettu 29.4.2008.
<http://www.kotiposti.net/tuurala/tutkimus.htm>
- Virta, Kari 1994. Selvitys lastensuojelulain soveltamiskäytännöistä. Kirjapaino Raamattutalo, Pieksämäki.